

bokselskap.no, Oslo 2018

Bjørnstjerne Bjørnson: *Det ny system*

Teksten er hentet fra Universitetet i Oslo/dokpro.uio.no. Dokpros tekst er basert på *Samlede Digter-Verker*, standardutg. i 9 bind, Kristiania, Gyldendal, 1919–20.

ISBN: 978-82-8319-384-8 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-385-5 (epub), 978-82-8319-386-2 (mobi)

Bjørnstjerne Bjørnson

Det ny system

Skuespil i fem handlinger

bokselskap.no

Oslo 2018

DE HANDLENDE

RIIS, *general-direktør.*

KAMMA RIIS, *født Ravn, hans hustru.*

FREDERIK,

KAREN, *deres barn.*

KAMPE, *ingeniør.*

HANS, *do. hans søn.*

FREDERIK RAVN, *kanal-inspektør.*

LARSEN, *bureau-chef.*

KARL RAVN, *ingeniør.*

ANNA, *hans hustru.*

Gæster ved ingeniørmiddagen:

FRU OLE RAVN, kallet «Tante Ole», *Annas mor,*

PREUSS, *ingeniør,*

hans hustru, *født Ravn,*

FRU THOMAS, *født Ravn,*

FRU STANGE, *do.*

KAHRS,

LANGE,

KRAFT, *ingeniører.*

Jærnbane-komitéens forman.

FRØKEN NORA HOLM.

FRØKEN LISE GRAN.

En tjener hos general-direktøren.

En pige hos samme.

En do. hos Kampe.

Flere gæster ved ingeniør-middagen.

FØRSTE HANDLING

(En forstue, som går i ét med en veranda udover sjøen; der ses holmer og kystlandskab.)

Første møde.

Kampe; hans søn Hans; Frederik Ravn (alle ved ét bord).

Ravn.

Jeg skal sige dig det. Når du angriber general-direktøren (ti at angribe hans «ny system» er jo at angribe ham sælv, – skønt systemet hværken er hans eller er nyt –); når du angriber general-direktøren –

Kampe.

Hør, skal vi ikke få os et glas? – Marie!

Hans.

Ikke nu, far. Det er for varmt. (*Til Marie, som kommer.*) Vær så god at bære in nogle flasker seltser.

Ravn.

Nej, hør så på mig! Når du angriber min højtærede svogers «ny system» (som ikke er hans og ikke er nyt), så glæmmer du, hvad en general-direktør betyder i vore små forhold.

Kampe.

Ganske rigtigt!

Ravn.

Du bærer dig ad som den, der ikke har været hjemme på syv år.

Kampe.

Sådan er det!

Ravn.

Du bærer dig ad som den, der kommer fra Amerika.

Kampe.

All right!

Ravn.

Du tror, du kan ta' med dig den frimodighed, som *der* er i brug, den virkning af frimodigheden, som du har set i de store forhold. Det vil sige, du bærer dig ad som en tull.

Kampe.

Hm! Den slutning –

Hans.

Jeg har talt med ingeniører, som ikke er af din mening.

Ravn.

Det må være med slige godtroende galninger som min brorsøn Karl. Nej, – ingeniørerne herhjemme er som alle de andre. Ænten *har* de offentlig ansættelse, eller de frir til den. Og er de private, så ænten *er* de i god vej, eller de ønsker at komme i god vej, – og i bægge tilfælle lægger de sig ikke ud med dem, som har magten.

Hans.

Når jeg tænker på alle dem, jeg studerede sammen med i udlandet –

Ravn.

Men som nu for det meste er gifte! Og kvinderne har ænnu sikrere sans for, hvad der er fordelagtigt.

Du må huske, du er kommet hjem! Du møder små forholds små sjæle; de gror tarveligt og ligeligt i bedene som næper.

Kampe.

Dette synes jeg, vi skulde drikke noget stærkt til. – Marie!

Hans.

Nej, far; det er for tidligt på dagen. (*Til Marie, som kommer.*) Cigarer! – Jeg kan inrømme, at i små forhold er det vanskeligere at sige sandheden.

Ravn.

Vanskeligere? Det er umuligt!

Kampe.

Hm –?

Ravn.

Å, du mener slige små sandheder, hvoraf der går tyve på en tomme?

Men de store sandheder med fare for eksplosjon, – de siges ikke.

Kampe.

Siges nok –

Ravn.

Ja, siges, siges, – men de forpuffer som løst krudt i det fri. Jeg forsikrer dig, at et lidet samfun ikke vilde tåle den kemiske proces af en stærk sandhed; det

rævnede pine-død. Der må stærkere retorter til.

Hans.

Verdens største sanhed er gåt fræm af et lidet folk.

Ravn.

Som også pligtskyldigst rævnede.

Hans.

Ikke deraf.

Kampe.

Men dette blir tørt. Skal vi ikke –?

Hans.

Far har ræt –

Kampe.

Nå ændelig! –

Hans.

– vi kommer for langt fra sagen.

Kampe.

Au! –

Hans.

Jeg føler, at jeg vil møde vanskeligheder, at man vil slippe æmnet og gå løs på personen. Men når jeg nu holder dette ud –?

Ravn.

Å, hvor du er på vill-spor! Jeg sa' til papa Kampe: lad ikke gutten bli så længe borte, sa' jeg; hæller ikke rejse så langt. Han må bøde for det, når han kommer hjem. – Ikke sant?

Kampe.

Jo. *(Rejser sig, går et par ganger fræm og tilbage og da som tilfældig ud.)*

Ravn.

Allerede dette: at angribe offentlig og med navn en stor autoritet –!

Hans.

Ja, men sligt har man dog set før.

Ravn.

Javist har man set det! Men når du, en ung, ukænt man –! Å, det hele vil dø hen.

Hans.

Ikke, så længe jeg lever.

Ravn.

Ja, stå du og tramp solo!

Hans.

Jeg holder på, til der danner sig partier, – eller kanske der hæller ikke danner sig partier her «i vore små forhold», som du kaller dem.

Ravn.

Jo, med al den uhumskehed, som hører til, – jo da!

Hans.

Som i de store –

Ravn.

Nej, ikke som i de store. Der er der virkelig kamp, ofte vældig kamp, og i en sådan er der ånds-løftelse. Hvad bryr man sig om nogle skvæt snavs, når ens ævner er spænte i den yderste anstrængelse? Ja, hvad bryr man sig da selv om sår og fængsel? Man synker, man sejrer sammen med tusener, fanen er evig oppe; nye skarer samles af hvær ny slægt. Således uddannes store karakterer, hærdede viljer; således statsmænd, forfattere, kunstnere med tanker og mål. – Men her? – Ja, – se på de tilsvarende, – nogle brudte, syge, bitre mænd, som det næppe er til at arbejde sammen med, – og nogle ensomme.

Hans.

Ja, men når de sejrer –?

Ravn.

Sejrer! Du godeste! Hvor der ingen kamp er, kan der hæller ingen sejer komme. En hoben forkætring, forvrængning, usanhed, hykleri, – en del tilløb, en del støj; men kamp! Som jeg sa' dig: det lille samfun vilde ikke engang tåle den.

Det forsigtige ring-næt, hvoraf det er sammen-nittet, vilde springe itu – au!
(*Rejser sig.*)

Hans.

Nå, – *du* er ordentlig bleven tiltrukket af tvil og mismod!

Ravn.

Synes du –?

Hans.

Ja! For jeg kan huske dig så frejdig, – å, så frejdig som nu din brorsøn Karl.

Ravn.

Hans tur kommer nok.

Hans.

Jeg syntes før, du var glimrende, – rent diamantglimrende! (*Ler.*)

Ravn.

En diamant i for hård infatning, min gut; når du hakker og hamrer, så springer den i stykker. Det billede var ællers ikke så uhældigt. Det svarer til en entusiast-familie i små forhold.

Hans.

Da har dog denne entusiast-familie, som du kaller den, nåt både anseelse og rigdom.

Ravn.

Det var i de bevægede tider, det, – længe siden! Nej, det går os som de store mænd (der også har entusiasme). Ja, du har måske ikke lagt mærke til det? Men er det sant, at de store stater ikke kan bestå uden at ofre små-folk i tusen-vis, – kan de små stater omvendt ikke bestå, uden at flere af deres store og største ofres; – det er ikke mindre sant!

Hans.

Hm –?

Ravn.

Ja, læg nu mærke til! Alene de tamme viljer kan gøre lykke her, – eller de slu. Alene de mænd kommer på højderne, som smiler insmigrende ligesom kvinder.

Hans.

Er det din svoger, du tænker på?

Ravn.

Nej. Jeg synes ikke, just han smiler mere æn andre. Men har du set hans søn, min navne, – Frederik? Slyngelen er virkelig opkaldt efter mig. – Ak ja, det var i *de* dager! –

Hans.

Nu – hvad han?

Ravn.

Å – hå i *den* tone! – Så har du hørt det?

Hans.

Du mener dette med –?

Ravn.

Tal ud!

Hans.

Tal ud, *du!*

Ravn.

Det kan jeg også: Med Anna, min værtinnes datter, – som nu må til Amerika.

Hans.

Jo; jeg har hørt det.

Ravn.

Men *han* kan allerede smile!

(Tager en cigar.)

Hans.

Ja, Frederik vil vist gøre lykke! Jeg hørte i går, at hans far og ministeren allerede er enige om et parti.

Ravn.

Ikke urimeligt. Så gjorde faderen sælv.

Hans.

Hvad gjorde han? Har også han –?

Kampe.

Sveget en ung pige for at gøre karriere. Javist. Véd du, hvæm det var? Annas moster!

Hans.

Gamle Marie –?

Ravn.

Hys, der kommer vist nogen.

Hans.

Karen!

Annet møde.

De forrige. Karen Riis. Siden Kampe.

Karen.

Undskyld!

Hans.

Frøken, – De her?

Ravn.

Se, se!

Karen.

Vejen faller jo forbi?

Hans.

Ganske vist; men vi har ikke før haft den ære – i alle fall ikke efter *min* hjemkomst.

Karen.

Et par veninner og jeg, vi skulde –, god dag, onkel!

Ravn.

God dag, min pige!

Karen.

Vi gik just forbi og fik sådan gruelig lyst til at ro. Å, lad os få låne båden!

Hans.

Med største fornøjelse! Ja, d. v. s. det er min far, som har nøglen. Jeg skal –

Ravn.

Der kommer den gamle.

Karen.

God dag!

Kampe.

God dag, frøken! Er –?

Karen.

Må Nora Holm, Lise Gran og jeg få låne båden et øjeblik, hvad?

Kampe.

Om I må få låne båden –? Til at ligge og læse romaner i?

Hans.

Naturligvis får I båden! Kom med nøglen, så skal jeg –

Kampe.

Å, det skal jeg! (*Går.*) Jaså; så de skal ligge og læse –?

Karen.

Her er ganske uforandret.

Hans.

Finner De?

Karen.

Farvæl!

Hans.

Farvæl! Det var så morsomt at se et glimt af Dem.

Karen.

Det skulde man ikke tro, siden De ikke mere besøger os. – Farvæl, onkel!

Ravn.

Farvæl! Vær nu forsigtig!

Karen.

Og Frederik, som holder så af Dem.

Kampe (*udenfor*).

Nå, så det var en roman alligevel? Sa' jeg det ikke?

Karen (*iler*).

Nej, læser de virkelig, mens jeg er borte?

Hans (*efter*).

Er bogen så spændende?

Kampe (*udenfor*).

En rædnings-historie?

Hans.

En rædnings-historie?

Karen (*ler*).

Ja, oven i købet en kvinde, som rædder en man – til afveksling. God aften!
(*Bort.*)

Hans.

God aften. (*Blir stående.*)

Tredje møde.

Hans. Ravn. Siden Kampe.

Ravn (*hen til Hans, slår ham på skulderen*).

Og med en så smuk udsigt for øje, vil du angribe hennes far?

Hans.

Ikke ham! – hans system. Jeg vil være varsom, skønner du.

Ravn.

Ho, – ho! – Nej, lad du Karen blive den kvinde, «som rædder en man», og lad mannen ændelig blive dig, Hans!

Hans.

Dette er lætsindigt. Jeg kan bevise, at det såkaldte «ny system» koster landet millioner. Jeg er den eneste, som tilbunds har sat mig in i det; i alle fall den

eneste, som *vil tale*. Og så råder du mig til at tie – og at ægte hans datter. Det er langt bedre, siger du.

Ravn.

Jeg rådede dig, min sjæl, ikke til det, hvis det ikke også var langt bedre for sagen. Et angreb allerede nu og uden autoritet vil ødelægge alt. – Vænt!

Hans.

På hvad?

Ravn.

På udlandet, kære! Når udlandet har dømt tingen, så er den om en ti-tyve år næsten færdig hos os også. Vænt, til udlandets dom engang stiltfærdig losses ud her blant bomulds-pakker, silke, dun og andre larm-fri sager. Af eget initiativ tør et lidet folk intet.

Hans.

Da tog det dog systemet!

Ravn.

Hvorfor? Fordi udlandets ingeniører til en begyndelse virkelig anbefalede det, – dertil narret af en innenlandsk dito, – det fæ-hode!

Kampe (*kommer*).

Nej, holder I ænnu på? Så skal I, min santen, få noget at kvikke jer på. Jeg opdagede just en flaske. – (*Går.*)

Hans.

Far!

Kampe.

Stille, gut! (*Bort.*)

Ravn.

Jeg har prøvet, kan du tro. Det nytter ikke.

Hans.

Hm –!

Ravn.

Så du vil forsøge *det* også! Å, ja. Du kommer hjem med inbildninger. Jeg

gjorde så engang, jeg og. Det er længe siden. – – Men se nu på din far! I jærnbanesager er han ubetinget vor flinkeste man –, den, som har gjort mest.

Hans.

Det tror jeg også. Han forbauser mig.

Ravn.

Ja, men han var ikke præsentabel, som det hed. Hvorfor ikke? Fordi han begynte som du med at sige sant, akkurat således! Han blev en drukkenbold på det. Det var alt, hvad *han* nåde.

Hans.

Hys!

Kampe.

Her er flasken! Kom nu! Gå ikke der og vær tværdrivere! En slig flaske sætter farve på de små forhold; ja, den kan ænog gøre dem store. Skål!

(Han drikker. Ligeså Ravn. Hans ser ud over sjøen.)

Kampe.

Han følger de læsende små-jænterne, han.

Ravn.

Du var så mut imod dem?

Kampe.

Å, jeg kom til at tænke på, at de læser romaner, bestandig romaner om mod, begejstring o. s. v. – og sælv er de lige uduelige og snærpede.

Ravn.

Jeg finder slet ikke det så underligt. De lever jo i forhold, hvori intet våges, ikke engang en modsigelse.

Hans *(afbryder)*.

Så innestår jeg for Karen! Jeg husker, hun som barn rente hjemmefra, fordi hendes far vilde have hende til noget, hun ikke fant rigtigt. Hun kom til mig. Jeg måtte ro hende langt, langt bort.

Kampe.

Det husker jeg også!

Ravn (*som har taget sin stok*).

Karen har mest af vort blod. Men opdragelsen, forholdene –; ja, stift nu bekænskab med dem! Giv ud din bog! Farvæl! (*Byder hånden.*)

Hans (*uden at tage den*).

Der er en faktor, du bestandig glæmmer, når du taler om min bog –: rigsdagen.

Ravn.

Rigs-dagen? – Nej, jeg glæmmer den ikke. Jeg er jo rigs-dags-man.

Hans.

Jeg skal lægge sagen så tydelig fræm –

Ravn.

– Farvæl, Hans! Tak for det, du vilde vide mit råd!

Hans.

Og det er bestæmt –?

Ravn.

Bestæmt.

Kampe.

Du skal ikke ha' –?

Ravn.

Nej, tak! Farvæl!

Kampe.

Farvæl!

Ravn (*til Hans, som følger ham*).

Æn din far? Når din bog kommer ud, skønner enhver ingeniør, at beregningerne er af ham. Han vil få afsked.

Hans.

Ja, derom vil jeg just nu tale med ham.

Ravn.

Godt! God kvæld!

Fjærde møde.

Kampe. Hans.

Kampe.

Nå? – Hvad synes du så om ham?

Hans.

Hvilken bitterhed!

Kampe.

Ja, der går mange slige omkring her.

Hans.

Og han, som var en ren entusiast, – ja, som hele slægten!

Kampe.

Jeg véd pokker, hvorledes det går med entusiastene hos os. De blir slige tilslut. – Ja, ja! Gud hjælpe os alle nitten! (*Drikker.*)

Hans.

Far!

Kampe.

Ja.

Hans.

Lad *det* være!

Kampe.

Hvilket?

Hans.

Det *der*!

Kampe. (*Drikker igæn.*)

Sludder, gut! Med mig er det forbi. Og højtideligheder holder jeg ikke af.

Hans.

Men nu vil jeg –

Kampe.

Ikke mere om *det*! Lad os tale om dig! Der vil møde dig alt det, han sa'. Men

deraf følger ikke, at du skal lade det være. Skal vi ikke engang også her tillands begynde at tale helt ud, hvær i sit, så kommer vi aldrig længre. Det er nu *mit* ny system.

Hans.

Det er da gammelt nok –

Kampe.

Ja; men det blir altid nyt. *Tal sant!* Det får gå, som det kan. – Véd du, hvæm du er opkalt efter?

Hans.

Nej.

Kampe.

Det skal jeg sige dig. Jeg kom in i din mors fine familje. Der likte jeg mig ikke. Det var også familjen, som virkede på mor, så jeg ikke fik holde fræm, som jeg havde trang til. – Nu, – jeg tog på jagt, når det blev for galt. Min jagt-kammerat var gamle Hans husman, det ærligste menneske, jeg har mødt. Ham er du opkalt efter. Jeg havde ham med i barselet, drak hans skål stor skandale, – meget morsomt for resten! – Men han plejede at sige, når vi krøb efter renen oppe på de nøgne fjældene, høst-vinden bed, men vi nåde og fik sigte: Klæm på, gut! – Og det siger jeg til dig.

Hans.

Jeg klæmmer ikke på, som du siger.

Kampe.

Kall det, hvad Du vil! Men hold fræm! Det var, hvad jeg ikke gjorde. – Nu, nok derom! (*Drikker.*)

Hans.

Men jeg holder ikke fræm. Ti jeg begynner *ikke*.

Kampe.

Du begynner ikke? Hvad vil det sige? Har hans ravne-skrig virkelig kunnet skræmme dig, Hans?

Hans.

Nej, *du* skræmmer mig, far.

Kampe.

Jeg? – Å, – mit eksempel, mener du? – Bryd dig ikke om det, Hans! – Du er ikke gift, du. Du faller ikke, hvor jeg falt. – Forøvrigt, ingen højtideligheder! Hvad har du med mig?

Hans.

Far!

Kampe.

Passiar! Jeg har hjulpet dig fræm. Det har jeg sælv mest glæde af. – Du gør dit, jeg mit, – (*Lager et glas.*) – og om kvælden tar jeg mig «en nat-hue» på, før jeg går tilsængs. Hvad kommer det dig ved?

Hans.

Væl, – så lager jeg mig «en nat-hue», jeg og (*Tar et glas og begynder.*)

Kampe.

Du, Hans?

Hans.

Ja. Jeg er kommen hjem for at leve *helt* sammen med dig.

Kampe.

Du vil ligesom jeg –? (*Stanser.*)

Hans.

– Ligesom du gå full i sæng hvær kvæld, bredved dig.

Kampe.

Det forbyder jeg dig, Hans! – – Du skal ikke spøge, Hans; – du gjorde mig ganske ræd.

Hans.

Men hvis jeg begynder med noget annet, så længe du holder på med dette, – hvor kommer jeg så hen?

Kampe.

Hvad fanden har du med mig?

Hans.

Og det spør *du* om, som opmuntrer mig til at forsøge en hel liden reformation. Hvad vil folk sige? «*Han* reformere? Lad ham ændelig begynde med at reformere sit eget hjem!»

Kampe.

De vil sige –?

Hans.

Kænder du ikke vore forhold? I en fart finder de ud, hvæm jeg er, at jeg ingen pålidelig person er, ti jeg er jo søn af en – (*Stanser.*)

Kampe.

Dranker. Tal ud! – Derved er ingen ting at gøre. Det får du finne dig i.

Hans.

Finne mig i! Nej, at få min egen far i vanrygte, dertil arbejder jeg ikke.

Kampe.

Det kan ikke bli' værre, æn det er, det. Hør, Hans: når ikke din mor kunde –!
– Slut med dette! – Tror du ikke, jeg har prøvet? Herre Jesus!

Hans.

Så længe du ikke har prøvet at komme i ny, sælvstændige forhold, som helt kan optage dig, sålænge har du ikke prøvet.

Kampe.

Hvad vil dette sige –?

Hans.

Du véd, jeg har taget agentur for de største maskinfabrikker i England og Amerika.

Kampe.

Ja, jeg liker ikke det. Du er skabt for noget større.

Hans.

Men dette har jeg gjort for dig.

Kampe.

For mig?

Hans.

Du skal styre forrættningen; vi to slår os sammen. Firma: Kampe & søn. Jeg vil aldrig mer forlade dig, far, aldrig en eneste dag, det være sagt for dit åsyn og med ihukommelse af mor.

Kampe.

Hans, min gut! – – Men det går ikke. – Du skal ikke kaste dig bort for min skyld.

Hans.

Kaste mig bort? Nej, fører der vej for mig til noget stort, så går den her. Det kan du tro, jeg skønner.

Kampe.

Hans, min gut! – Å, at du er kommen hjem igen! – –

Nej, det er galskab, højtideligheder. Jeg vilde narre dig. Jeg kænner mig.

Hans.

Men jeg skal ikke slippe for det! Jeg kan bedre æn mor være uafladelig sammen med dig.

Kampe.

Det blev til en byrde for dig, Hans, – og for mig med. – Jo, jo, jo, jo! Jeg kunde fortælle dig –; men en annen gang. – Huf, dette tar på kræfterne, jeg må *(Går til bordet.)*

Hans.

Far!

Kampe.

Ja, der ser du. – Det er kommet så langt med mig, at jeg sælv ikke mere véd af det! Og for mig vil du ofre din fræmtid? Tøv, tull, – lad mig være! *(Går atter mod bordet.)*

Hans.

Æn om mor levede, far!

Kampe.

Vil du være ond mod mig. Tror du ikke, jeg har husket på –! *(Dækker sit åsyn.)*

Hans.

Jeg kan ikke fatte, hvorledes du efter mors død –

Kampe.

Vil du tie stille! – – Du forstår dig ikke på det. Det var jo da, det blev værst –
– – Men jeg vil ikke tale om dette. Jeg vil ikke have inblanding.

Hans.

Far!

Kampe.

Du har ingen ræt til det. Passer jeg ikke mine forrætninger? Den øvrige tid er min. – Jeg skylder ingen regnskab. Ingen!

Hans.

Hvad er det, som nu kommer over dig?

Kampe.

Ja, dette tåler jeg ikke! Hvæm annen æn jeg kan vide, hvorfor jeg gør det? Jeg trænger til det. Det er kort og godt. Og så spør jeg ingen om lov. (*Drikker.*)

Hans.

Nej, dette holder jeg ikke ud!

Kampe.

Du skulde have vidst, hvad jeg har holdt ud for *din* skyld, du.

Hans.

Du – for min?

Kampe.

Du sa' nylig, jeg var i vejen for din fremtid.

Hans.

Nej –

Kampe.

– Jo, det var meningen! Du var ikke tilsinns at bære over med mig.

Hans.

Men far –!

Kampe.

Nu skal jeg gøre regnskabet op. Jeg havde en søn ude i verden; for *ham* skulde jeg arbejde. Men dette arbejde var ble't til et hælvede. Jeg, som har gjort, at den høje styrelse sidder, hvor den sidder, jeg skulde væk. Jeg, som engang var faktotum, jeg blev kastet over i alt muligt og ændte i en kombineret post som tilsyn og kasserer for nye anlæg. Jeg *måtte* holde det ud; thi min søn bad bestandig om nok en rejse, nok et år.

I et godt glas kan megen harm gæmmes ned, du. Og så gik det. Véd du? Du er den siste, som har ræt til at sige noget.

Hvad jeg har tålt for din skyld, kommer du aldrig til at tåle for min. Derfor ti bare stille! (*Går til bordet og begynder atter at lage.*)

Hans.

Ja, drikker du mere, far, så går jeg.

Kampe.

Nej, der tog du fejl! Kommandere lar jeg mig ikke.

Hans.

Det forsøger jeg hæller ikke. Men jeg går.

Kampe.

Går? Hvorhen?

Hans.

Bort, og det for bestandig.

Kampe.

Er du så hjærteløs? – Nu, så gør det!

Hans.

Du evige! Tør du kalle det hjærteløshed, at jeg ikke holder ud at se dig således?

Jeg kommer hjem uden anelse om, hvor galt det står til. Så byr jeg dig min fræmtid, ikke som pligt, offer, eller hvad du kaller det; nej, aldrig har jeg tænkt en tanke så kær. Aldrig har jeg været så stolt af noget som af, at jeg kanske kunde rejse *dig* helt i vejret igæn.

Kampe.

– Hans –!

Hans.

Og så vil du ikke engang høre mig, ikke lade det være så længe, som jeg bruger for at tale ud, – ja, du undser dig ikke for at sige mig, at jeg er skyld i det.

Nej, så har jeg ingenting her at gøre. Og der er fare i at være her; – jeg har følt det. Så rejser jeg, far.

Kampe.

Du forstår mig ikke. Når jeg krymper mig, så er det for ikke at gøre mig bedre, æn jeg er. Hæller værre, så narrer jeg dig ikke.

Hans.

Men kan du da ikke bare forsøge?

Kampe.

Herre Gud, når jeg nu véd, at det ikke går! Å!

Hans.

Vil du høre på mig?

Kampe.

Ja.

Hans.

Det er kvartals-skifte. Du har nættop aflagt regnskab. Skriv dit afskeds-brev her, nu. Om de gør kvalm, bryr du dig ikke om det. De fortjener ikke bedre. Så pakker vi i kvæld og rejser i morgen, – en måned, eller to, rundt i udlandet.

Kampe.

Hans!

Hans.

Min bog trykkes imens. Vi kommer hjem, udgir den – og åbner vor forrætning. Dit navn vil give den anseelse. Vi er vore egne herrer; vi slås for det, vi bægge tror på, – og arbejder. Hvad siger du til det, far?

Kampe.

Å, hvilken drøm! Bare det kunde gå, Hans, – å!

Hans.

Men *vilde* du ikke gærne?

Kampe.

Kan du spørge? – Men jeg er gleden for langt ned.

Hans.

Det må først prøves. Der er jo endnu slige svære kræfter i dig, far.

Kampe.

Siger du det?

Hans.

Å! Rask ud af alt dette her!

Kampe.

Dersom jeg turde tro mig selv –!

Hans.

Det må da hjælpe dig, at jeg ingen annen er æn dig selv, da du selv var ung.
Vil du?

Kampe.

Om jeg vil –? Men jeg tør ikke; jeg kniber ud, jeg véd det!

Hans.

Men vi skal bestandig være sammen.

Kampe.

Å, det vilde være –!

(Fra sjøen høres:)

Hjælp! Ro hid!

Bægge.

Fra sjøen?

Hans.

En, som bader sig!

Røsten.

Hjælp!

Kampe.

Han sidder fast i tanget! Han drukner.

Hans.

Men der kommer en båd! Nej, den ror væk! Hvad for noget! *(Springer.)*

Kampe *(springende).*

Damerne! – De ror til lands! Sa' jeg det ikke? *(Udenfor.)* Hid med båden! Hid, hid! – Forfjams jer ikke! I takt! I takt!

Røsten.

Hjælp mig!

Kampe *(udenfra).*

Nu kommer vi!

Femte møde.

Karen Riis. Nora Holm. Lise Gran (kommer forfærdede in fra venstre. Karen iler uden ophør frem og tilbage).

Nora.

Ser du ham? – Jeg tør ikke mere se did!

Lise.

Nej, han er sunken! –

Bægge de andre.

Sunken!

Karen.

Vi skulde have ræddet ham!

Nora *(græder).*

Men, Karen, vi kunde da ikke –

Karen.

Det var ikke ræt, det var ikke ræt, det var ikke ræt. Jeg får ikke mere fred for det i mit liv. – Ser du ham?

Lise.

Nej.

Nora.

De plejer at komme op igæn to ganger.

Lise.

Men han er jo fast.

Karen.

Det er sant. Å, det er sant! – Kommer ikke båden?

Lise.

Der er den!

Nora.

Der er den!

Karen.

Gud ske lov!

Lise.

Lige på, hvor han sank!

Nora.

Der hopper den gamle ud.

Karen.

Å! – – – (*Stilhed.*)

Nora (*hvister*).

Han blir så længe borte!

Lise.

Der er han!

Karen (*er kommen til*).

Har han ham med? – Ja!

Lise.

Nu får han fat i båden.

Alle (*skriger, holder i hværandre*).

Nora.

Den krænger!

Lise.

Nej! Den gamle slap.

Karen.

Hans holder den druknede. –

Nora.

Den gamle kommer op igæn på den annen side.

Lise.

Han holder imod.

Karen.

Nu har Hans ham i båden! (*Fræm igæn.*) Gud være takket og lovet! (*Hun brister i voldsom gråd.*)

Lise.

Der kommer flere båder.

Nora.

Og så mange folk som har samlet sig! Hvor skal vi hen? Vi kan ikke gå did.
Hvor er vi?

Lise.

Men Karen! Fat dig!

Karen.

Å-å-å!

Nora.

Lad os bare komme bort! – Men hvilken vej?

Lise.

Karen, kære Karen! (*Bort til højre.*)

Sjette møde.

(*Efter en stund.*) Kampe (*uden sko, i mørke, slæbende klæder, liggende hår. Han kommer fra højre, går in og rask over mod en dør til venstre.*)

Hans (*udenfor.*)

Far, vænt!

Kampe.

Jeg vil bare skifte.

Hans.

Å, vænt! *(Kommer springende.)*

Hans.

Det, vi talte om, før dette kom på, – lov mig det nu! *(Omfavner ham.)*

Kampe.

Du blir våd, gutten min!

Hans.

Men nu lover du mig det, gamlen?

Kampe.

Jeg skal prøve.

(Tæppet faller.)

ANNEN HANDLING

Arbejdsstue i general-direktørens hjem (ved sjøen).

Første møde.

Riis. Fru Riis. Frederik.

Riis *(ved det store arbejds-bord midt på gulvet. Han ordner dokumenter, karter, lægger en del i en væske. Han søger nu og da noget i et stort skab med hyller til venstre).*

Det går ikke i livet ganske så til som i bøgerne og i ungdoms-fantasien. Man gifter sig f. eks. sjælden af kærlighed.

Fru Riis *(ved sit arbejde).*

Kære Riis, vi giftede os da virkelig af kærlighed.

Riis.

Vi, min bedste, er nu for gamle til at tale om kærlighed.

Fru Riis.

For gamle? Kan en blive for gammel til at tale om kærlighed? Til at føle den – ja. *(Tørrer sine øjne.)*

Riis *(til Frederik).*

Når nu pigen så alligevel kommer bort, så synes mig, at den historie burde være ændt. – Det hele var jo en uregelmæssighed.

Frederik *(står foran faderen, halvt vændt fra ham og med kontorets store tegne-lineal mellem sine hænder).*

Jeg vidste i grunden ikke, hvor højt jeg ælskede hende. Nu, hun skal rejse, er det, som jeg ikke kan holde det ud.

Riis.

Slige ting er hændt alle –

Fru Riis.

Nej, Riis, det kan du da ikke sige.

Riis.

Jeg taler ikke om os, min pige; – der er noget ordnende i livet, som drager os in igæn, om vi halvt komme på afveje. Vor omgang, den gænsidighed, som råder ... Tror du, jeg havde siddet her, om jeg havde rennt efter mine lidenskaber?

Fru Riis.

En må dog have lidenskab, Riis, – lidenskab for det gode.

Riis.

Meget rigtig, min pige, – og for Frederik er det gode hans fræmtid. Han må med lidenskab – det er virkelig et godt ord – sørge for sin fræmtid. Hans fars sociale stilling gir af sig sælv nogle trin opad. Han må sælv stræbe videre.

Fru Riis.

Lykken består ikke altid deri, kære Riis.

Riis.

Nej, nej. Men den, som forsømmer det, skal få se! Det er i innerlig forstand at svigte sin bestæmmelse.

Fru Riis.

Vor bestæmmelse, kære Riis, er at blive salige.

Riis.

Ganske vist. Men derfor er det ingen synd allerede hernede at blive så lykkelige som muligt, min pige.

Fru Riis.

Nej! Men da må vi få følge vort hjertes bedste inskydelser, du.

Riis.

Mor har bestandig ræt. Du kan være sikker på, Frederik, at når du følger dine forældres råd, så følger du også dine bedste inskydelser.

Fru Riis.

Ja, det er sikkert.

Riis.

Altså når du til de sælskabs-ringe, de samfuns-ringe, som vi har kunnet knytte, føjer nye, ved at gifte dig, ved ællers at være, som du bør, så fylder du din bestæmmelse, så glæder du os og grunlægger dig sælv.

Fru Riis.

Det er så vakkert. Du må høre på, hvad din far siger, Frederik. Kærligheden er *dog* det højeste.

Frederik.

Jeg synes ællers ikke, at dette var om kærlighed.

Fru Riis.

Jo, det synes jeg da rigtig.

Riis.

Kærligheden til dine forældre, Frederik.

Fru Riis.

Ja.

Riis.

Gående ud fra den – mener mor – vælger en rigtig; går en udenom, så støder han mod livets ordening og kommer altfor læt på afveje.

Fru Riis.

Nej, det var ikke egentlig sådan –

Riis (*som har rejst sig og går forbi Frederik*).

Dette drager dig ned, min søn.

Fru Riis.

Hun er jo virkelig en brav pige, og da synes jeg hæller ikke, vi forældre kan have noget imod det? Ikke sant, Riis?

Riis.

Jeg har naturligvis ikke sagt din mor noget om – Er du dog ikke enig med mig deri, min pige, at det er urigtigt af Frederik at binde sig nu –? Han må bevare sit hjærte for de ædleste inskydelser, som du før sa'.

Fru Riis.

Jeg havde lyst til at lære hende at kænne.

Riis (*på tilbagevejen forbi Frederik*).

For Guds skyld! – Jeg finner ikke, vi bør blande os for dybt i det, mor. Nu forlader hun jo landet.

Fru Riis.

Stakkels pige! Hvorhen rejser hun?

Riis.

Til Amerika, til nogle slægtninge.

Fru Riis.

Men hvis nu Frederiks følelser er rigtig ægte, du?

Riis.

Lad dem prøves!

Fru Riis.

Ja; for om hun er simpel, når hun er brav! Du sælv, Riis, har jo arbejdet dig op fra ingenting.

Riis.

Der er kanske en smule forskæl. Men det skal vi ikke opholde os ved. Lad Frederiks følelser prøves! Er du ikke enig med mig i det?

Fru Riis.

Jo så ganske. Prøv dit hjærte, hedder det. Ak, Gud, ja!

Frederik.

Jeg kunde nok have lyst, far, til at følge med og tale lidt nøjere med dig.

Riis.

Det kan du så gærne.

Frederik.

Ja, kan jeg det, – så gør jeg mig færdig, jeg også?

Riis.

Men – skulde ikke Holstes om et par dager have en udflugt? Jeg véd, dampskibet er lejet.

Fru Riis.

Ministerens?

Riis.

Ja.

Frederik.

Jeg kænner mig ikke oplagt til –

Riis.

At være med? – Vist må du så!

Fru Riis.

Det synes jeg også. Ungdommen skal more sig. Siden kommer så meget.

Riis.

Men apropos om sælskaber. – Når skal vi så have vor ingeniør-middag?

Fru Riis.

Det var for at tale med dig om den, jeg kom in, – ja, også for noget annet. Hvor længe blir du borte?

Riis.

Jeg tænker ti dager, i hvært fall ikke over tolv. Hvad siger du om fredag fjorten dager? Lad mig se: det blir den attende.

Fru Riis.

Jeg talte med fru Holst i går i basaren.

Riis.

Ministerens?

Fru Riis.

Ja, Magda. Adolf kommer hjem på besøg med sin hustru; så skal de gå til alters, hele familien; det blir nætop den attende. Jeg tænkte: skulde ikke vi også gå den dag?

Riis.

Du siger noget? Ja! Jeg håber, børnene går med.

Fru Riis.

Det gør de. Det er så vakkert at se en familje gå sammen med sine voksne børn.

Riis.

Husk på det da, Frederik: på fredag fjorten dager.

Frederik (*svarer ikke*).

Riis.

Men selskabet?

Fru Riis.

Ja, – et par dager i forvejen? Onsdag? Så var vi så fri på fredag?

Riis.

Det passer jo ypperligt. – Så ordnes alting i mit fravær.

Fru Riis.

Det var nætop så, jeg tænkte det.

Riis.

Du er en flink hus-mor, Kamma. Kommer ikke bureauchefen? (*Ser på uret.*)
Nå, – der er ænnu tid.

Frederik.

Kan jeg så være med?

Riis.

Rent ud sagt, Frederik: ministerens gjorde regning på dig; nu husker jeg det.

Frederik.

Så I talte om mig?

Riis.

Ja. Kanske er der én til, som gør regning på dig? Å, der står den jo! (*Tar sin rejse-kikkert.*) Man må se lidt i det fjærne. (*Sætter den ved væsken.*)

Frederik.

Jeg møder dig i hvært fall på peronnen.

Riis.

Ja, ja. (*Frederik går.*)

Fru Riis.

Du, Riis, det var virkelig især om Karen, jeg vilde tale med dig.

Riis.

Hun har ikke været her ænnu i dag? Er hun atter uvæl?

Fru Riis.

Ja, har du ikke set det? Hun er ganske som før, – bleg, spiser ikke, sover ikke.

Riis.

Nu igen? Jeg tænkte, det var gåt over?

Fru Riis.

Det *var* også gåt over.

Riis.

Hvad er det nu da?

Fru Riis.

Ja, jeg véd ikke. Hun siger intet. Kunde ikke *du* tale med hende?

Riis.

Jo. – Du kan hænte hende.

Fru Riis.

Det var just det, jeg ønskede. (*Går.*)

Riis.

Sig mig, Kamma: – hun har ikke mødt Hans Kampe? De er komne hjem igen, både han og faderen; de averterer i dag, ser jeg: «Kampe & søn». Har hun nævnt dem?

Fru Riis.

Nej.

Riis.

Vil du hænte henne? (*Fruen går.*)

Annet møde.

En tjener (med breve og to pakker, som han afleverer).

Riis.

Den ene pakke er til frøkenen.

Tjeneren.

Der var også en til ingeniøren. Han tog den sælv.

Riis.

Denne til frøkenen kan ligge. Er kofferten bragt ned?

Tjeneren.

Ja.

Riis (*ser på uret*).

Om en halv time ønsker jeg våggen. Så hænter De min væske her. (*Tjeneren går.*)

Tredje møde.

Riis. Fru Riis. Karen.

Riis.

Hvorledes er det med dig, min pige?

Karen (*lægger hovedet in til ham*).

Riis.

Dette med –? Den dumme druknings-historie?

Karen (*gæmmer sig hos ham*).

Riis.

Men der er jo ikke et menneske i hele byen, som har talt om den?

Karen.

Jeg synes, at hele byen ikke burde tale om andet.

Riis.

Vær dog fornuftig! – – Vil du svare mig åbent?

Karen.

Ja.

Riis.

Sa' Hans Kampe noget til dig, den gang han kastede sig i båden?

Karen.

Nej.

Riis.

Nej? – Ikke et ord?

Karen (*ryster hovedet*).

Riis.

Og dog –?

Karen.

Han så bare på mig. (*Gæmmer sig.*)

Riis (*ser på sin hustru*).

Har du mødt ham nu – efter hans hjemkomst?

Fru Riis.

Jeg mødte gamle Kampe i går, han så virkelig så godt ud, så –

Riis.

Det var nu ikke ham da. Har du mødt Hans? (*Karen har vændt sig bort.*) Han

så atter sådan på dig? Bebrejdende? Hvad? (*Hun går fra ham.*) Frygteligt! –

Hør, min pige! Jeg har også en smule takt. Min stilling kræver den og udvikler den. Jeg kan sælvfølgelig også bedømme et sådant tilfælde – måske bedre end de herrer Kampe & søn. Og jeg forsikrer dig (jeg kan gerne sige på det gode selskabs vegne), at tre unge damer intet andet her havde at gøre end hurtigst muligt at ro tillands efter hjælp. Og det gjorde I.

Karen.

Men sæt, at han var druknet –!

Riis.

Ja, sæt –!

Karen.

Doktoren brugte næsten en halv time for at få liv i ham.

Riis.

Sæt, han var druknet! Hvis vilde så skylden være? Hans egen. Vi kan ikke – og allerminst unge piger rædde enhver, som dør i vor nærhed – det være sig på sjø eller land.

Karen.

Jeg har tænkt det igennem tusene gange. Å, hvad har jeg i hele denne måned ikke altsammen tænkt! Og opdaget!

Riis.

Se, der har vi det! «Opdaget»!

Fru Riis.

Kanske er dette sendt dig til vækkelse, Karen!

Karen.

Ja det er sikkert, at jeg er bleven vakt! Ti hvor er jeg ikke unyttig og uduelig!

Riis.

Se så! Se så! Alle disse overspændte ting. Du skulde hver dag tage dig en ridetur. Det gjorde dig så godt sist. Begyn igen! – – Unyttig, uduelig, du Karen? Du, som var den flinkeste af dine jævnaldrende. Det har næsten alle dine lærere sagt.

Karen.

Tænk dig om, far! Har du set et virkelig dueligt menneske være snærpet? Nej, det er bare vi unyttige, uduelige, som er rædde og snærpede. Vi, som læser og fantaserer og – ja, hvor er vi ikke usanne!

Riis.

Se så! Usan også!

Fru Riis.

Men *det* er der virkelig noget i, Riis!

Riis.

Se så, se så!

Fru Riis.

Jo, for vi holder så mange idealer og sådant og så er der ingenting ved os alligevel. Jo!

Karen.

Det er, som mor siger.

Riis.

Naturligvis er det, som mor siger; ti det er fra mors forrykte familje, du har alt dette. Jeg begynder at tabe tålmodigheden.

Fru Riis.

Altid skæller du på min familje, Riis.

Riis.

Nu, ja, der er jo også meget udmærket ved den. Den har jo givet mig dig. – Men hør nu, Karen, jeg vil dig jo bare godt.

Fru Riis.

Jeg vidste ikke, at min familje har villet dig, eller nogen, andet æn godt?

Riis.

Det vil den også; det vil den virkelig. – Hør nu, Karen; du bør hæller stole lidt på mig, din far. Jeg kan dog ikke ville have dig på afveje.

Fru Riis.

Nej, Riis, det kan du ikke sige om min familje, at den vil have nogen på afveje.

Riis.

Det har jeg heller ikke sagt, min pige. – Du skal modarbejde det svage i din natur; det er enhværs pligt. Og dette er det svage hos dig, at du –

Fru Riis.

– Du siger da væl ikke, Riis, at det svage har hun efter min familie?

Riis.

Langtifra.

Fru Riis.

Ja, for det vilde være stor uræt. Så megen energi som der er, så megen tro, –

Riis.

Ja da! – Du vil ikke afgrænse dig for det, som foreligger nætop dig. Så mælder sig alt, du tror burde gøres, og det avler utilfredshed, grubleri –

Fru Riis.

Ja, men det er virkelig så meget, vi skulde gøre, som vi ikke gør. Det er sant, det.

Riis.

Naturligvis.

Fru Riis.

– For eksempel dette med de fattige. For vi er ikke mod de fattige, som vi burde. Nej, vi er ikke det.

Riis.

Du har som min datter en stilling at oprætholde. Du skal præsentere –

Fru Riis.

Vi gir de fattige bare af vor overflod. Og det er ikke nok.

Riis.

– præsentere ved din dannelse, dit væsen, den inflydelse, jeg har søgt at nå. Du hjælper mig derved direkte til at gøre den behagelig for andre. Hører du på mig?

Karen.

Ja.

Riis.

Så fatter du snart, at der er afstand, – afstand mellem –

Fru Riis.

Jo, der er altfor stor afstand mellem det, vi sidder og hører præsten præke om søndagene, og det, som vi gør. Det tænker jeg så ofte.

Riis.

De, som er løftet op på samfunnets højder, min pige, –

Fru Riis.

– For når der siges, at vi skal elske vor næste som os selv –

Herfra og ut scenen er det i den trykte udgaven en klamme til venstre for replikkene med ordet «Samtidig» satt vertikalt.

Riis.

– de, som er løftet op på samfunnets højder, får støtte hverandre –

Fruen (*samtidig*).

– så gør vi ikke det. Å, der er så langt, så langt fra det!

Riis (*mens fruén taler*).

– og da allermest et barn sin egen far.

Fruen (*mens Riis taler*).

Det er på kærligheden, at det skorter – ja kærligheden!

Riis (*mens fruén taler*).

Se, nu har vi kærligheden! – Jeg må intrængende inskærpe dig, Karen, at du ikke må sådan flyde ud over –

Fruen (*mens han taler*).

Vi lever bare for os selv, gør vi, og betaler ifra os med små-pænger og små-opmærksomhed det langt, langt større.

Riis (*mens fruén taler*).

– flyde udover akkurat som en blind flaggermus i halv-mørke.

Fruen (*mens han taler*).

Det er så tungt (*Græder.*) at vide, at en ikke kan række at være, som en skal.

Riis (*mens fruén taler*).

Nu græder hun! – Det kommer af forvirring, dette, at ville hjælpe alle og alting i verden.

Fruen (*synger*).

«Kærlighed er livets øje».

Fjærde møde.

De forrige. Frederik.

Frederik (*fra højre med en bog i hånden*).

Far!

Riis.

Hvad står på?

Frederik.

Har ikke du også fåt bogen?

Riis.

Bogen? – Jo, jeg har fåt en bog. – Karen også.

Frederik.

Nej, har han haft den frækhed at sende Karen den.

Karen.

Hvæm? – Hvad er det?

Riis (*læsende*).

«Hans Kampe, ingeniør.»

Karen.

Hans? – (*Tager sin pakke og åbner den.*)

Riis (*læsende*).

«Om det så kalte ny system for –». Ja så?

Frederik.

Jeg har bladet den igennem. Du kan ikke forestille dig, hvad det er for et nederdrægtigt arbejde.

Riis.

Det var jo dejligt! For så er det os til stort gavn.

Frederik.

Nej, ikke så at forstå: Bogen er høflig inrømmende, ja, med et præg af rætfærdighed, forstår du. Det er just det! På denne måde – ved at rose dig, ved bestandig at nævne dig i ærbødige udtryk – er det, at han lidt efter lidt vil vinne læserens tiltro. Så lister han på dem en bevis-førelse, støttet på beregninger, teorier, som er kunstig, å, meget kunstig sammensat, – jeg kænner ham igæn! Og før de rigtig véd, hvorledes det er gåt til, ligger dit system over ænde, – og da blir han ved, så kold, å, så klog og kold, at beregne, hvor meget landet årlig taber ved det, og ænder i pene betragtninger over den moralske virkning på ingeniørerne. For de må jo nu være med og holde oppe, hvad de i grunnen ikke tror på, hvilket også alene blir muligt ved overslag og posteringer, som er lidet tilladelige.

Riis.

Siger han *det*?

Frederik.

Han gir eksempler!

Riis.

Nå, – dem skal vi se på!

Frederik.

Og dette er min væn, – den bedste, jeg har ejet. Jeg så op til ham som til, – å, Gud, så skuffet har jeg ikke været i mit liv! Nej, mod dette er alt annet ingenting.

Riis.

Jeg har altid sagt dig det, Frederik, når du anbefalede ham så stærkt: han er væl sin fars søn. – Det plejer at være så.

Frederik *(som har drejet og set på sin bog).*

Nej, alting er afskyligt – lige til bindet!

Riis.

Bindet?

Frederik.

Ja, ser du ikke, den er inbunden? Tænk, at sende os den, ja, sende Karen den,

inbunden! Som om *dette* var noget, vi rigtig skulde gæmme på?

Riis.

Når jeg tænker mig om, så har du i grunden ræt.

Frederik.

Og dette til Karen og mig, ... hvad har vi dog gjort ham? – Og til dig, far, som har oprætholdt hans drukkenbold af en papa, skønt han virkelig var til skandale.

Fru Riis.

Ikke i sine forrætninger, Frederik! Vi må ikke påsige næsten mere æn –

Frederik.

Å, kom ikke med undskyldninger for *ham!*

Fru Riis.

Jo, Frederik, vi skal ælske sælv vor fiende.

Frederik.

Jeg tåler ikke at høre på sligt nu! – Men jeg skal også –

Karen.

Frederik –!

Riis (*samtidig*).

Hys, hys, hys! – Nå, Karen! Det var det «blik», som Hans Kampe, ingeniør, kastede på dig, der gjorde dig så «san»?

Karen (*flygter ud til venstre*).

Fru Riis.

Du skulde ikke have sagt dette til Karen.

Riis.

Jo, det har hun just godt af.

Frederik.

Stakkels Karen! – Men jeg skal –!

Riis.

Hør, Frederik, ingen dumheder! Det gælder nu som før: styr dine lidenskaber! Ællers kommer du ingen vej.

Fru Riis.

Men lidenskaben for det rætte, Riis?

Frederik.

Ja, kamp må der til.

Riis.

Kamp? – Jo, det skulde være næt! (*Det banker.*) Kom in! Det er bureau-
chefen. Nej, kamp må vi ikke værdige dem.

Femte møde.

De forrige. Bureau-chef Larssen.

Riis.

Nu? (*Larssen hilser på ham med hånd-tag.*) Nu? (*Larssen hilser på fru en på
samme måde.*) Nu? (*Larssen hilser på Frederik også på samme måde.*) Nu?

Larssen.

Hvad befaler hr. general-direktøren?

Riis.

Bogen? Hvad siger De om bogen?

Larssen.

Tør jeg spørge, hvilken bog hr. general-direktøren mener?

Riis.

Denne, naturligvis. –

Larssen.

Tør jeg bede hr. general-direktøren om at få se den?

Frederik (*fort*).

Naturligvis Hans Kampes bog om fars system.

Larssen.

Den?

Riis.

Hvad siger De til den?

Larssen.

Intet.

Riis.

Hvad for noget? Har De ikke læst den?

Frederik.

Nej, han –!

Larssen (*samtidig*).

Jo. – Men bare to ganger.

Riis.

Og der har intet særligt påtrængt sig Dem ved disse to første gænnemlæsninger.

Larssen (*ligegyldigt*).

Nej.

Riis.

De er en solid man, Larssen. Der er noget ved Deres tro på en sag, som gør en godt langt in.

Frederik.

Ja, det er sant!

Larssen.

Jeg tænker ikke, at hr. «Hans Kampe, ingeniør», skal lære mig noget om det ny system.

Riis.

Nej, det tror, sant for dyden, hæller ikke jeg! Han kan vist ikke lære Dem og mig noget om det. Jeg sa' just til Frederik: ingen hidsighed, ingen kamp.

Larssen.

For Guds skyld!

Riis.

Ja, der ser du! Det faller mig in: (*Til fruén, som har været inne i det kammer, hvor Karen gik in, og nætop kommer.*) – vi tænkte at undgå at bede gamle Kampe til vor ingeniør-middag; nu skal vi efter dette bede både ham og hans søn.

Fru Riis.

Nu kender jeg dig igæn, Riis; vi skal ælske dem, som hader os.

Larssen.

Fullkommen rigtigt, frue, – d. v. s. hvis vi kan.

Frederik.

Ha, ha, ha! (*For sig.*) Nej, det kan jeg ikke!

Riis.

Frederik!

Frederik.

Ja. (*Vænder om.*)

Riis.

Husk på, jeg skal rejse.

Frederik.

Det er sant, ja! (*Ser på uret.*) Nu kommer jeg ikke til peronnen. Så kører jeg med.

Riis.

Her er en del sager for Dem, hr. bureau-chef. Og er De så god at stige i min vogn, så får jeg undervejs give et par vink.

Larssen.

Det skal være mig en ære.

Riis (*hængende kikkerten om halsen, siger, idet han tager bogen*).

Den må jeg ikke glæmme.

Larssen.

Rejse-lekture! He, he! – He, he!

Riis (*som har åbnet bogen*).

Her er beregninger, som alene den kan give, der er godt kært på kontoret. Se, se!

Frederik.

De er naturligvis af den gamle! De er bægge om det!

Riis.

Jeg skal se nøjere på dette. (*Putter den i lommen.*) Det skulde dog væl ikke være noget, som den gamle vilde dække ved denne manøvre, – hvad?

Larssen.

Man skal ingen mistanke give rum. Men siden De nævner det, vil jeg tilstå, at jeg ved læsningen af denne bog tænkte mig, at hr. Kampes regnskab burde have en extra-undersøgelse.

Fru Riis.

Men, kære! I må ikke straks tro det værste om et medmenneske, fordi om han kanske har fejlet.

Frederik.

Nej, mor, dette skønner du dig virkelig ikke på.

Riis (*for sig sælv*).

Bare at det *siges*, – er mere æn ti inlæg mod bogen! Udmærket! – Hør, Larssen! – lad forberede ved et par i revisionen en extra-undersøgelse, så kanske gør vi senere instilling til en sådan. – Men i al stilhed. Det var jo synd på mannen, hvad?

Larssen.

Det skal ske, hr. general-direktør!

Fru Riis.

Men i al stilhed; det var rigtigt!

Riis.

Ja, farvæl da, min pige! Lev nu væl!

Fru Riis.

Hør, du, som er så god, Riis, vil du ikke sige et godt ord til Karen, før du rejser? Hun –

Riis.

Nej, min sjæl, om jeg vil! Nu kan hun tænke over, hvad det er at tro på andre mer æn på sin far. – Så! Du er sød, er du! (*Kysser hende.*) Farvæl! Nå, græd ikke! (*Frederik har taget hans væske, paraply. Larssen venter ved døren og vil ikke gå først ud.*)

Riis.

Vær'sgo!

Larssen.

Nej, vær'sgo, hr. general-direktør!

Riis.

Kan De tænke? I mit eget hus –!

Larssen.

For megen ære! (*Til fruén, som han tager i hånden.*) Farvæl, frue!

Fru Riis.

Jeg følger med ud. –

Larssen.

Alligevæl!

Fru Riis.

Larssen! Husk nu det: i al stilhed!

Riis.

Naturligvis, min pige! – Vil De have en cigar, Larssen!

Larssen.

Mange tusen tak!

Riis.

Du, Frederik?

Frederik.

Siger aldrig nej til *dine* cigarer, far! –

Riis.

Din skælm; du har været i kassen i dag; jeg har set det!

Larssen.

He, he! – He, he!

Fru Riis (*bebrejdende*).

Frederik.

Riis.

Ja – fred over huset! (*De går.*)

SCENE-ÆNDRING.

Første møde.

Forstuen hos Kampe fra første handling. Hans Kampe arbejdende. Karl Ravn kommer.

Karl Ravn.

Er De der? – Må jeg få lov til at takke Dem?

Hans.

Så De har læst bogen?

Karl.

Om jeg har læst den? Jeg tog den med i ingeniørforeningen i aftes. En del yngre havde aftalt møde. Jeg læste bogen fore.

Hans.

Nu?

Karl.

Vi var sammen til klokken to i nat. Jeg har aldrig været med på noget lignende.

Hans.

Virkelig?

Karl.

Véd De, hvorledes det er, når en hel del mennesker trykkes af samme uklare fornæmmelse af noget usant, og så en stiger op og nævner tvilen højt? Og slår om de sætninger, en ikke rigtig havde turdet røre ved, slår dem sikkert, ubønhørlig ned, én efter én? Ja, – der kom et mod og en kraft i os, som kunde vi reformere verden!

Hans.

Hvor De glæder mig!

Karl.

På de yngre kan De gøre regning.

Hans.

Virkelig?

Karl.

Jeg for min del føler mig forpligtet. – Min hustru er aldeles enig med mig. – Ja, De kender ikke min hustru?

Hans.

Jeg har ikke den ære!

Karl.

Vi har i hele formiddagen ikke talt om andet. Jeg *måtte* springe inom til Dem!

Hans.

Tak!

Karl.

Dette er jo ikke nyt for os. Det ny er, at det siges højt, at de tilintetgørende beregninger er ordnede, de støttende teorier ændelig givet sin *rigtige* anvendelse. – Nu har hæller ikke jeg så lidt at supplere.

Hans.

Dersom De vidste, hvor De glæder mig! De er den første, som bringer bud fra min bog, en rigtig forårssvale –

Karl.

– som hedder *Ravn*, ha, ha, ha!

Hans.

Der minte De mig! Den første er De *dog* ikke. En har læst bogen, før den kom ud, Deres farbror, Frederik Ravn.

Karl.

Ja, han frarådede Dem væl at udgive den?

Hans.

På det bestæmteste. Han trode ikke på ingeniørerne, hæller ikke på de yngre.

Karl.

Nej, naturligvis! Han tror på ingen! Men véd De? – Jo, jeg må sige Dem det!

Hans.

Hvad er det?

Karl.

Jeg har selv ved et rent tilfælde funnet det ud, så jeg har ingen forpligtelse til at tie. Jeg har ikke før sagt det til et liv, – ja, min hustru naturligvis undtagen; for henne siger jeg alt –

Hans.

Nu gør De også mig nysgærrig.

Karl.

Det er farbror Frederik, som er skyld i, at systemet, «det ny system», i sin tid blev inført både hos os og i andre lande. Det var ham, som roste det så i de udenlandske tids-skrifter.

Hans.

Gamle Ravn? Frederik Ravn? Kanal-inspektøren?

Karl.

Ja, giv ham så mange titler, De lyster. Ham var det!

Hans.

De glimrende artikler, vi læste på institutet, i engelske og tyske tids-skrifter –?

Karl.

– Og som vi der ude blant de fræmmede var frygtelig stolte af!

Hans.

Ja! For ændelig kom da noget gænnemslående nyt også fra vort lille folk! –

Karl.

– Jo, – de var af ham!

Hans.

Det tror jeg ikke engang min far véd.

Karl.

Nej, det er hans livs hæmmelighed. Det er denne dybe fejltagelse, som har knækket ham.

Hans.

Men et så ypperligt hoved? Hvorledes kunde han –?

Karl.

Ja –! Disse entusiaster er ikke bare til lykke for et lidet land, hvor der aldrig går stærke strømninger; der kaste de sig så over drømme og ufullbårne projekter; ti virksomhed må de have.

Hans.

Og dette siger *De* –?

Karl.

Ja, jeg har en hustru, jeg! Hun har ræddet mig!

Hans.

Men hun er jo også af familien?

Karl.

Blod-blanding! Blod-blanding! Ja, *De* kænner ikke min sviger-mor?

Hans.

Jeg har ikke den ære.

Karl.

Hun er morsom. *De* må ændelig komme og besøge os!

Hans.

Det skal være noget af det første, jeg gør.

Karl.

Tak! Kom i morgen kvæld, – hvad? Så skal jeg samle en hel del yngre ingeniører!

Hans.

Tak! (*De tager hværandre i hånd.*)

Karl.

Jeg må springe. Jeg har frygtelig travelt.

Hans.

Jeg skal aldrig glæmme dette besøg!

Karl.

Det var mig en trang! – (*Gående.*) Som det nu er mig en trang at skrive.

Hans.

Men general-direktøren er jo på en måde Deres slægtning?

Karl.

Én grun mere! (*Kommer fræm igæn.*) Det er jo af vor familje, han oprinnelig fik den støtte, som har voldt hele ulykken.

Hans.

Ja, hvorledes gik dette til? For større modsætninger –!

Karl.

Nu; – vi har noget at gøre godt igæn. Og det skal blive gjort.

Hans.

Ja, tak for det!

Karl.

Jeg glæmmer mig ganske! Jeg har frygtelig travelt! (*Springer; stanser.*) Det må jeg dog først fortælle Dem, hvad min hustru sa'. – «Det er sværere at sige sanheden i et lidet samfun», sa' hun, «æn i et stort.» Tror De det?

Hans.

Ubetinget.

Karl.

Men De tror dog tillige på de små samfun? – Nej, jeg har aldeles ikke tid! Ja, kom nu og tal med min hustru om det! D. v. s. *hun* siger ikke stort. Sansynligvis, fordi moderen siger altfor meget. Ja, jeg også! Det er ikke derfor! Ha, ha, ha! Farvæl! (*Springer til højre, møder Kampe undervejs.*) God dag, gamle!

Kampe.

Skal De gå?

Karl.

Har ikke tid. (*Bort.*)

Annet møde.

Kampe. Hans.

Hans.

Er der mange så frejdige yngre folk herhjemme, far, så turde det hælde, at vi fik et virkelig nyt system, vi også.

Kampe.

Han er overmåde flink. – Men jeg kom in, fordi jeg ser Frederik Riis langt borte i alleen. Gå in; lad mig ta' mod ham! For i at sige og tage grovheder har jeg en vælsignet øvelse.

Hans.

Er det mig, han søger, så må han jo også finne mig.

Kampe.

Vil du ha' den sjau?

Hans.

Frederik er varmhjærtet –!

Kampe.

Og frygtelig hæftig –

Hans.

Ja, jeg ønskede nok, at han ikke kom så straks. Men når så skal være –

Kampe.

Væl!

Tredje møde.

De forrige. Frederik Riis (kommer in fra højre uden at hilse).

Kampe.

God morgen!

Frederik (*svarer ikke*).

Kampe.

Et overmåde høfligt ungt menneske! – Hvorledes befinder De Dem? Og Deres far? Hvorledes befinder han sig?

Frederik (*til Hans*).

Jeg vilde tale med dig.

Kampe.

Et overmåde høfligt ungt menneske.

Hans.

Vær nu snild, far!

Kampe (*til Hans*).

Du skulde have vidst, hvad de har ladet *mig* døje, du?

Hans.

Men gå nu!

Kampe.

Det har truffet! – God morgen! (*In af døren til højre.*)

Frederik.

Du ventede mig kanske ikke?

Hans.

Jo; men jeg vilde ønske, du ikke havde kommet så straks.

Frederik.

Skulde jeg ikke have fulgt min far på jærnbanen, så havde jeg kommet før.

Hans.

Du burde først have overvejet, hvad jeg har skrevet.

Frederik.

Du inbilder dig dog væl ikke, at du kan overbevise mig om, at min far er en bedrager?

Hans.

Det står der intet om.

Frederik.

Jo.

Hans.

Nej.

Frederik.

Jo. Det er meningen med det. Men du har overbevist mig om noget andet, – om hvad *du* er for en karl, og hvor frygtelig, – ja, frygtelig jeg har taget fejl af dig.

Hans.

Jeg tænkte, du vilde se det således.

Frederik.

Så? Men du fant ikke, det var værdt at spendere en forklaring på mig?

Hans.

Det havde sin grun.

Frederik.

Jeg tviler ikke. Du viser dig stærkere dreven i beregningernes kolde kunst, æn jeg anede.

Hans.

Jeg véd, at dette må gøre dig ondt. Og derfor skal jeg tåle adskilligt.

Frederik.

Å, den, som intet hjærte har, kan altid tåle.

Nej, at du kunde gøre dette! Mod os, som aldrig har gjort dig ondt. Mod mig, ja, mod mig, som har elsket dig fra barndommen og aldrig været fra dig før i de siste tre år, du lå på rejser. Hvor har jeg ikke glædet mig til, at du ændelig engang skulde komme hjem. Ikke én, men mange ganger sa' jeg til far: ansæt ham ændelig straks, han kommer! Brug ham til det vanskeligste; han er så flink som alle vi yngre tilsammen.

Hans.

Tak, Frederik.

Frederik.

Og så kommer du, ønsker ingen ansættelse, hilser næppe på os, blir rent borte – og sender os så denne bog, som du altså omtrænt må have haft færdig, før du kom hjem.

Hans.

Det havde jeg også.

Frederik.

På din fars oplysninger og beregninger?

Hans.

På alt, som officielt forelå.

Frederik.

Og privat?

Hans.

Også det.

Frederik.

Du sender os bogen uden et ords varsko – til far, min søster, mig. Det gør mig mest ondt for min søster.

Du optræder med en grænseløs sikkerhed, og dog har du ikke søgt en eneste oplysning hos min far eller mig. – Om en time i forvejen et menneske havde sagt mig, at dette vilde du gøre, – jeg havde væddet, ja, mit liv på, at det kunde ikke du, allersist du.

Hans.

Skal jeg få svare?

Frederik.

Du skulde have set Karen! Jeg tænker, du da havde følt, hvad du havde gjort.

Hans.

Frederik –

Frederik.

Har du virkelig et øjeblik kunnet glæmme, at det var henne, du gjorde mest ondt?

Hans.

Jeg har husket det. Jeg har sagt mig selv, at Karen, dig, din far kunde jeg ikke se i øjnene, før jeg havde gjort dette. Jeg kunde ikke komme hjem uden at have udført denne uafviselige pligt, – det måtte koste mig, hvad det vilde.

Frederik.

Men er du da aldeles gal? Har du nogensinne tænkt dig, at nogen af os efter dette kunde omgås dig?

Hans.

Jeg har tænkt mig, at jeg måtte give tid, til I forstod bedre, hvad jeg mente, – til I så, at jeg intet ondt havde gjort.

Frederik.

Å, stult dig ikke op!

Hans.

Jeg havde klart for mig, – ja, som jeg har skrevet det, – en kostbar, en ulykkelig fejltagelse, som det er en forbrydelse længer at tie til. Din far har jo annen gærning at være stolt af.

Frederik.

Ja, jeg ser, du siger det. Og det tror du, vi kan trøste os med, når du har taget fra ham hans livs største ære?

Hans.

Når den aldrig var nogen ære, Frederik?

Frederik.

Å, det får du inbilde andre æn mig. Nej, Hans, lad os tale rent ud! Du har et æresygt sinn, og dette har her fristet dig, så du har tilsidesat alt. Fra gutten af har du været slig, at du ubarmhjærtig slog hindringer ned.

Hans.

Du kænner mig i alle fall fra gutten af, så du véd, hvad som har nødet mig til det. –

Det er muligt, jeg har fejlet –

Frederik.

Ja, fejlet!

Hans.

Men da jeg kom hjem og så, hvorledes far havde det, og mintes, at derom havde du ikke varskot mig –

Frederik.

Hvad skulde *det* nytte til?

Hans.

Om det havde været *din* far og jeg –

Frederik.

Nej hør: lad os ikke sammenligne din og min far! Det blir altfor løjerligt.

Hans.

Ja, der er det! Men så skønner du kanske også, at den sort vænskab søger jeg ikke op igæn. Og her var noget annet kommet til.

Frederik.

Så?

Hans.

Dengang vi var barn, legte din søster, du og jeg sammen med en liden pige af såkalte simple folk. Men hun var den vakreste, jeg har set, og en prægtig pige; ti hun har siden ernæret sin mor.

Frederik.

Hør, – dette kommer dig ikke ved.

Hans.

Det kommer mig ved, når jeg skal veje, om jeg skal igæn begynne at omgås dig eller ej.

Frederik.

Hvad siger du –? Hvad tør du –? –

Hans.

Havde du ægtet henne –

Frederik.

Dette er min sag! – Det er ællers ikke så, at jeg ikke har villet ægte hende.
Men andre, deriblant hun selv –

Hans.

Ja, hun er for stolt til at tages af medlidenhed.

Frederik.

Slut! – Dine moralske forelæsninger kænner jeg fra gammelt. Fej du for din egen dør!

Hans.

Det skal jeg prøve.

Frederik.

Så? Véd du, hvorledes din fars regnskaber er efterladte? Jo, således, at der højst sandsynligt må nedsættes en extra undersøgelses-kommissjon.

Hans.

Hvad siger du? Min far mistænker de for –

Frederik.

Ja, der mærker du, hvorledes det smager at høre sårende ord om sin far.

Hans.

Men dette er urætfærdig, usan tale.

Frederik.

Som din egen.

Hans.

Hvad? Siger du, jeg fører usan tale? Bevis!

Frederik.

Beviserne ligger allerede i de offentlige dokumenter, som du forvansker.

Hans.

Siger du, jeg forvansker? Bevis!

Frederik.

Bevis får du sagtens nok af. Men véd du, hvad der mere siges om din bog? At den er blevet til for at dække din fars sluskeri. Han vidste, der måtte komme en

undersøgelse, og så gav I bogen ud, for at undersøgelsen kunde se ud som hævn.

Hans.

Nej, hvilken slu, infam opfindelse! Således skal det se ud? Dette er stik-ordet? Græsseligt! Ti det vil kaste far tilbage i det vanvittigste!

Frederik.

Så dette bed? – Hvad mon tro han nu lever af – uden pensjon? Det vil vist undre mange.

Hans.

Nej, dette går over alle grænser. Min far har sine fejl, ja, men han er en hæders-man.

Frederik.

Ho – ho!

Hans.

Min far, må du vide, har aldrig forført en simpel pige og siden forladt hende – for karrièrens skyld.

Frederik.

Hans!

Hans.

Han kunde ikke engang lade en man drukne for vælanstændighedens skyld.

Frederik.

Hvad våger du –?

Hans.

Ja, han årkede ikke engang offentlig at give en urigtig fræmstilling af sit system – for ærens skyld. – Der har du *din* familje og dens moral.

Frederik (*styrter in på ham*).

Du fortjente – (*Stilhed. – Han slipper så.*)

Hans (*ordnende sit tøj*).

Du har ænnu ikke lagt af de guttestreger.

Frederik.

Jeg ber dig: tir mig ikke!

Hans.

Hvær gang du fik sanheden at høre, bar du dig ligedan ad. Det hører til min opdragelse.

Frederik.

Så bør jeg fortsætte den. Ti nu beviser du her på stedet, at min far offentlig har givet en urigtig fræmstilling af sit system, eller det vil gå dig ille.

Hans.

Det bevis har du. I min bog. Vil du se det? (*Tager bogen.*)

Frederik.

I din bog –? At min far –?

Hans.

Se her! (*Blader i bogen.*)

Frederik.

Å-hå! Du kan ikke finde det!

Hans.

Jeg kunde nok være lidt roligere, ... men ... Der er det! Pagina 49, nederst.

Frederik (*tager bogen*).

Jeg ser ingen ting.

Hans.

Der står streg ved. Det er ællers ikke jeg, som har sat den der.

Frederik.

– – En alminnelig udregning af forskællen i skinne-vægt, driv-hjul-tryk, dødvægt, hjul-diameter ...

Hans.

Men læs videre! Dette er de rigtige opgifter, ja. –

Frederik.

Videre? – Referat af min fars tale ved det store jærnbane-møde i Paris. Er *det* også galt? Han vakte jo der ingeniørernes beundring! Jeg tænkte, han der var til ære for os alle!

Hans.

Det var han også, og det har jeg fræmholdt. Men her har han lidt andre opgifter. Hold dem sammen, skal du se! Her kneb det; her talte han for folk, som forstod. Det er fint gjort.

Frederik.

Nu? – Om så var?

Hans.

Om så var? To fræmstillinger, som ikke ganske stæmme, fra samme år – og af samme man?

Frederik.

Af min far! (*Læser.*)

Hans.

Der står i referatet: Teksten gennemset af talerne sælv.

Frederik.

Du lyver!

Hans.

Men så læs!

Frederik (*læser*).

Du lyver alligevæl! (*Kaster bogen.*) Dette er en hælvedes, nederdrægtig misforståelse! Min far kunde aldrig gøre noget sådant. Min far er en gentleman. Aldrig. Nej, aldrig! (*Brister i gråd.*) Hvad vilde jeg også her? Du er et ondt menneske! Så hårdhjærtet, så troløs. Din grænseløse ærgærrighed kan få dig til det afskyeligste. Jeg hader, jeg afskyr dig. (*Bort til højre.*)

Hans.

Det skulde jeg ikke have ladet mig forlede til. Han rev mig med. –

Der kommer også –? Jo: Karen! (*Fra venstre kommer hun.*)

Fjærde møde.

Hans. Karen.

Karen.

Er han her ikke?

Hans.

Frederik?

Karen.

Er han her ikke?

Hans.

Nej, – han –

Karen.

Karl Ravn kom og sagde, jeg måtte skynde mig. Han så Frederik styrte herhen; her kunde ske noget galt. – Og Frederik har ikke engang været her?

Hans.

Jo, det har han.

Karen.

Skete her noget?

Hans.

Intet, som De behøver at være urolig over.

Karen.

Er det sant?

Hans.

Jeg forsikrer Dem det.

Karen.

Å, hvor jeg var bange!

Hans.

De vil ikke hvile Dem?

Karen.

Nej. – Jeg ber Dem ikke fortælle, at jeg har været her. (*Går.*)

Hans.

Karen!

Karen.

Jeg forbyder Dem at kalle mig så.

Hans.

Undskyld, frøken! Men jeg kom nu så levende til at minnes vor barndom, når vi små-gutter, Deres bror og jeg, sloges, og De så kastede Dem imellem.

Karen.

Jeg kan ikke begribe, at De tør minnes vor barndom!

Hans.

Ja, tal helt ud, så skal også jeg –

Karen.

Jeg har aldeles intet at sige Dem. Jeg forbyder Dem bare at sige *mig* noget.
(Går.)

Hans.

Karen!

Karen.

Det er dette, jeg forbyder Dem!

Hans.

Undskyld! – Men jeg trode *Dem* i stand til at forstå, at jeg ikke havde sagt andet æn det, jeg vidste var sant.

Karen.

Jeg forstår bare, at jeg for ingen pris i verden kunde have offentlig angrebet Deres far, – skønt også han har sine fejl.

Hans.

Kære Karen! –

Karen.

Nej, dette oprører mig!

Hans.

Jeg vilde bare –!

Karen.

De må så gerne anfalle min far, når *det* er Deres trang. Men ikke samtidig

lade, som om jeg var noget for Dem.

Hans.

Og dog –

Karen (*i stærkt oprør*).

Bare et spørgsmål, så kan De selv afgøre det. Havde det været – ikke min, men Deres far, havde De så gjort det? gjort det offentlig?

Hans.

Hvor kan De tænke! – Min egen far!

Karen.

Der ser De! – Ti dersom – ja, det koster mig lidt at sige det, men det skal fræm! – dersom en kvinde havde været det for Dem, som, som jeg forbød Dem at sige mig –

Hans.

Været mig kær –

Karen.

Så blev jo hendes far i grunden også Deres.

Hans.

Men tillad mig –!

Karen.

Ja, misforstå mig ikke! Det er ingen bebrejdelse, langtfra! Nej, jeg er selv så usan, så uduelig, at det går lige til forbrydelse. Men jeg så op til Dem, derfor gør det mig nu så ondt, – ikke at du har angrebet far, – men at hæller ikke du, Hans, er san nok, er dyb nok. Jeg har tabt den siste, jeg havde tro til! (*Springer.*)

Hans.

Men Karen! Du må dog høre på mig! Det er stygt af dig –! (*Stanser.*)

(*Tæppet faller.*)

TREDJE HANDLING

Stue hos general-direktøren.

Første møde.

(Vi hører fra alle sider sælskabs-larm. Gæennem en alminnelig samtale mellem herrer lyder et piano og til dette foredrag af en lystig vise, fulgt af latter og bifall.)

Karen *(kommer in, fulgt af en pige med et bræt, hvorpå forfriskninger for damer).*

Sæt det her! Så! – Gå så in til Frederik og sig ham, at der er færdigt for herrerne i haven.

Hans *(kommer i sælskabs-dragt og med sin hat i hånd).*

Karen *(da hun får øje på ham).*

Undskyld, hr. Kampe, dette rum er for familjens og husets damer. Herrernes samtaler begynder at blive dem for støjende.

Hans.

Jeg må tale ganske kort med Dem.

Karen.

De véd, at jeg ikke vil høre på Dem.

Hans.

Jeg gir mit ord på, at der er intet, som De ikke kan høre.

Karen.

Jeg tror Dem ikke! At De og Deres far virkelig er her i dag, er en så stor – dristighed, at jeg kan tænke mig hvad som helst.

Hans.

Jeg kom her alene for at få tale med Dem; min far, fordi han vilde vise sig, når han var buden. – Tør jeg så sige Dem det?

Karen.

Det tør De vist. Men jeg tør ikke høre på Dem ... Der er herrerne i haven.

Hans.

Jeg skræmmer Dem, fordi jeg ser urolig ud. Jeg har haft en forfærdelig tid,

siden jeg sist talte med Dem!

Karen.

De?

Hans.

Det er intet under, at De misforstår mig. Jeg har jo misforstået mig selv! – Ja, se på mig! – Jeg havde intet gænnemtænkt, da jeg sist talte med Dem; jeg gav vill-ledende svar; – og ét må jeg skynde mig at få rætte! Tillader De det?

Karen.

Nu ja – hvis det ikke er –?

Hans.

Vær ikke bange! Jeg sa', at om det havde været min egen far i stedet for Deres, – jeg havde ikke offentlig angrebet ham.

Karen.

Ja?

Hans.

Nu har jeg tænkt dette helt ud; jeg har også talt med far om det, og vi er fullkommen enige. Havde han fejlet offentlig, og havde hans fejl haft offentlige følger, f. e. været til millioners tab for landet, og ingen kunde eller vilde træde op, – det havde været min pligt, min uafviselige pligt at gøre det, hvis jeg forstod mig på det.

Karen.

Hvad siger De?

Hans.

Jeg siger det, som er rigtigt, at det havde været min uafviselige pligt.

Karen.

Græsseligt! – Deres egen far kunde De angribe offentlig!

Hans.

Misforstå mig ikke! *Min pligt* havde det været; men *jeg* kunde ikke have gjort det! Nej! havde min bog ikke været skrevet, før jeg kom hjem, og været udgivet, før jeg talte med Dem; – jeg havde hværken udgivet eller skrevet den.

Karen.

Ser De?

Hans.

Ti nu først har jeg opdaget, at jeg har lige så stærke lidenskaber og lige så stærke fristelser som far. De ventede bare på at blive rørt ved. Jeg vilde have ligget under så dybt, som han lå under, dengang *han* forsøgte at sige sandheden. Men så vilde jeg også have blevet ænnu ulykkeligere, æn han blev.

Karen.

Men, Hans!

Hans.

Jo, jeg har følt det så! Min bog er flere års sammenlagte beslutning. At skrive den var for mig ingangen til min livs-gærning. Havde jeg nu sluppet, så havde det været at slippe alt. Ti her havde jeg min ævne, min kunskab, mit ansvar, – jeg havde aldrig rejst mig mere!

Karen.

Det vidste jeg ikke!

Hans.

Jeg vidste det ikke sælv! Men ænnu mindre vidste jeg –

Vi er opvoksede sammen –

Karen.

Nej, Hans –

Hans.

Jeg må få tale ud! Jeg havde til en vis grad taget dig med som noget givet, altså til en vis grad glæmt dig.

Men fra sist, – fra du sprang fra mig! En liden stund efter – jeg skælver atter i mit innerste ved det! – fra jeg så, hvor ubeskrivelig jeg var ælsket –

Karen.

Nej, Hans!

Hans.

Det rykker et menneske bort fra alt fast at opdage sligt! Jeg kunde have brænt

min bog –!

Karen.

– Kunde du –?

Hans.

Jeg kunde, – jeg skammer mig ved at sige det! jeg kunde være fallen så forfærdelig som far, forfærdeligere! Og det vilde du dog ikke?

Karen.

Nej, nej!

Hans.

Tror du mig, Karen?

Karen.

Ja.

Hans.

For uden at *du* tror mig, kan jeg ikke leve! Du skal tro, at jeg har ikke været forræder mod dig; ti jeg vidste ikke den gang, hvad du var for mig. Du skal tro, at havde jeg vidst det, så kunde jeg for din skyld være ble't forræder mod mig sælv.

Karen.

Sig det ikke mere, Hans!

Hans.

Det er mange dagers kamp, som ændelig får udbrud. Det er forfærdelse over dunkle dybder i mig sælv. Jeg må få lægge alt dette åbent for dig. Du skal se! Min ære og min usselhed, det allersiste i mig skal du se! Jeg må få sige det op igæn og op igæn! Jeg har handlet sant; men *du* kunde få mig til at lyve! Du har haft i din magt at stænge livet for mig. Du har kunnet kaste mig tilbage i feyg taushed, udslætte mig for mig sælv, – der er arv i det –!

Karen.

Rætfærdige Gud! –

Hans.

– Bare at det vilde være gåt mig så uhyre værre! Ti jeg vilde ikke som far være gleden uforvarende ned, nej, have styrtet mig i det med full, bevidst opgivelse. Du

skal få vide det. Om du afskyr mig, – bare du tror mig!

Karen.

Jeg tror dig, jeg tror dig! D. v. s. jeg tror, du taler under indflydelse af en stor skræk.

Hans.

Ja, Gud give!

Karen.

Jeg er vis på det! I skyggen af mørke minder har du gået og skræmt dig selv.

Hans.

Tror du –?

Karen.

Jeg er vis, jeg er vis! Og jeg ser bare én ting i dette, det er, hvor du er stærk, hvor du er hel! Ja, det er sant, Hans, at jeg elsker dig!

(Kaster sig til ham.)

Hans.

Karen! – –

Karen.

Jeg elsker dig!

Hans.

Jeg elsker dig!

Karen.

– Der er nogen! *(De slipper hævrandre og står langt fra hævrandre, da fru Riis åbner døren.)*

Annet møde.

Fru Riis.

Men Karen! Hvor bliver du af? Er det endnu ikke færdigt?

Karen.

Jo, mor, nu er det færdigt.

Fru Riis.

Men hvorfor kommer du så ikke og siger det, barn? – I står kanske her og disputerer? I også? Hele sælskabet disputerer. – Har I sagt hværandre noget hårdt? – Ja, Hans, jeg er ikke tilfreds med dig.

Hans.

Frue!

Karen (*kaster sig om halsen på moderen*).

Mor.

Fru Riis.

Hvad er det, Karen?

Karen (*trykker hende til sig atter og atter*).

Fru Riis.

Kære, hvad går af dig? Du skulde da væl ikke –?

Karen.

Jo, mor; – du véd, at Hans –

Fru Riis.

Ja, det! Men du har da væl ikke –?

Karen.

Jo, jeg har sagt ham det.

Fru Riis.

Gud, Karen! (*Sætter sig*.)

Karen.

Men, mor! (*Knæler hos hende*.)

Fru Riis.

Dette skulde du ikke have gjort.

Hans.

Det er min skyld, frue.

Fru Riis.

For nu får jeg det så ondt. (*Græder*.)

Karen.

Du, mor?

Hans (*samtidig*).

De, frue?

Fruen.

Nu siger han, dette er min skyld.

Hans.

Deres?

Fruen.

Og min familjes skyld. Hele min familie er troløs mod ham. Og det er sant; de er troløse mod ham. Men jeg kan ikke for det. (*Græder.*)

Karen.

Kære, gode mor.

Fruen.

Og når nu børnene begynder også –! Men dette har ikke jeg lært dig, Karen.

Karen.

Mor!

Fruen.

Ti det er også troløst af dig, Karen; jo det er.

Karen.

Gud, mor! (*Gæmmer hovedet i hennes skød.*)

Fruen (*stryger hennes hoved*).

Jeg vil ikke gøre dig ondt. Men jeg må jo sige det.

Hans.

Frue!

Fruen.

Dette skulde du ikke have tilladt, Hans. Du skulde have behersket dig bedre æn som så.

Og nu må det være som ikke gjort, børn. For ællers må jeg jo sige det til far.

Jeg kan jo ikke lyve for far.

Hans.

Men kan De ikke sige det?

Fruen.

Jo. Det vilde så gå ud over mig. Men det fik være, hvis han tålte det, han. Men han tåler det ikke. Nu har han nok alligevel. – Nej, det må ikke ske. – Her er ingenting hændt; – hører I det, børn? Ingenting.

Hans.

Men, frue?

Karen.

Mor har ræt! (*Kaster sig atter ned i hendes skød.*)

Fruen.

Ja, jeg har ræt. – Og du, Hans, du må ikke også ta' børnene fra ham. Det må du ikke. Dette er ikke ræt, Hans.

(*Udenfor høres:*)

Her var køligere!

Karen (*springer op, peger til venstre*).

Gå! Skynd dig!

Hans.

Men jeg *må* få tale med dig!

Karen.

Nej! Gå! Gå! (*Hans går. Hun omfavner moderen hæftig.*) Mor! (*Denne har rejst sig, Karen iler ud til højre.*)

Tredje møde.

Fru Riis. Fru Ole Ravn (kallet «tante Ole»). Fru Preuss.

Tante Ole.

Se, her er det! Vi kommer selv-budne. Det var ikke længer til at holde ud i haven for varme og disput. Hvad fejler dig, min pige?

Fru Riis.

Å-!

Tante Ole.

Du er den sødeste pige af verden. Men du har altid to møller løbende. Det er din eneste fejl. – Du, Kamma, som har så god en man!

Fru Riis.

Det har jeg, tante Ole. Men de andre er ikke allesammen gode mod ham. Det er sagen.

Tante Ole.

Ja, det véd Gud! Det er en skandale! Men græd ikke for det! Er der nogen, som kan klare sig, så er det Riis. Han er enhver situation overlegen.

Fru Riis.

Ja, det er noget stort over Riis.

Tante Ole.

Å! En kløgt, en takt, en godmodighed! Lagde du mærke til ham ved middagsbordet?

Fru Riis.

Jeg havde så meget at ta' vare.

Tante Ole.

Jeg sa' just i går til min svigersøn og Anna: han gør eders familie den største ære, som nogen ænnu har gjort den. Men I –? I *hakker* i ham som «Ravne»! I er det, I er!

Fru Riis.

De gør det ikke af ondt, tante Ole.

Tante Ole.

Gud véd, hvad de gør.

Fru Riis.

Nej, tante Ole; de er ikke onde – ikke nogen af dem. De er rætskafne.

Tante Ole.

Ja, – du beundrer din familie. Det er mere, æn jeg gør. Men det er også din eneste fejl. – Sylte-tøj! Nå! Det lager ingen som du!

Fru Riis.

Vær'sgo', forsyn dig! Jeg skal hænte de andre.

(Går.)

Tante Ole.

Forsyn dig, min pige, det er dejligt! Nå, du har allerede gjort det?

Fru Preuss.

For længe siden.

Tante Ole.

Nej, jeg blev ked af alt det snak. Det suser mig om ørene ænnu.

Fru Preuss.

Jeg fant det ganske morsomt, jeg, tante.

Tante Ole.

Morsomt? Tal kan aldrig blive morsomme, min pige, når de ikke angår ens egen formue. Men det véd Gud, at de ofte ikke er morsomme da hæller. Desuden tal og hjul-diameter, tal og kurver, tal og sporbredde, friktion, død-vægt, – hu! Jeg kan drømme om det, så inne i det er jeg.

Fru Preuss.

Du har jo også været gift med en ingeniør, som vi alle.

Tante Ole.

Ja, de ingeniører! Især de yngre! De er verdens utøj!

Fru Preuss.

Men, tante! Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Ingen pietet, ingen autoritet! Vantroende allesammen. Det er derfor, de ikke engang er anstændige.

Fru Preuss.

Anstændige?

Tante Ole.

Det kaller jeg ikke at være anstændig, at give sig til at slås om general-direktørens system i hans eget hus.

Fru Preuss.

Han vilde jo selv have det så? Han har jo inbudt til det.

Tante Ole.

Han har pokker!

Fru Preuss (*uden at afbrydes*).

Han opfordrede dem jo også ved bordet i en skål-tale til at disputere af hjærtens fulle behov!

Tante Ole.

Du snakker så forskrækkelig, min pige! Fordi om han har takt nok til at lade som ingenting, følger ikke, at de ingen skal have. Men de er uden opdragelse. Jeg gæntager det: de savner vælanstændighed. Naturstudierne, skal jeg sige dig, virker sådant.

Fru Preuss.

Nej, tante, det har jeg aldrig hørt før, ha, ha, ha!

Tante Ole.

Ja, da har du ikke hørt stort. – Nu, er I der?

Fjerde møde.

Tante Ole. Fru Preuss. Fru Stange. Fru Thomas Ravn. Fru Karl Ravn. (Siden) Fru Riis.

Tante Ole.

Her er det mest mageløse sylte-tøj. I år har Kamma overgået sig selv.

Fru Preuss.

Tante er i sit brille-opskydende og brille-nedskydende.

Fru Stange.

Er du ikke i godt humør, tante?

Tante Ole.

Hvæm? Jeg? – Å, jeg jages huset rundt af det forskrækkelige skænderi. – Men jeg sa' det til Kamma: Lad husets damer blive borte fra ingeniør-middagen i år. Der blir bare trætte om det ny system, – og det er ikke for damer.

Alle.

Jo, tante!

Fru Karl Ravn (*samtidig*).

Jo, mor!

Tante Ole.

Se så! I fortjente ikke at være her nogen af jer!

Fru Preuss.

Men, tante? Det er jo et offentligt spørgsmål, og vi koner er med.

Tante Ole.

Uden at forstå et ord af det. Ja, det går i regelen så med alle offentlige spørgsmål nu til dags. De afgøres af dem, som ikke forstår dem.

Fru Karl Ravn (*idet hun forsyner sig*).

Du er jo selv den ivrigste, mor?

Tante Ole.

Nå, er du der? Det vil jeg sige dig, min datter, at da jeg så dig og din man komme anstigende, blev jeg dybt rystet! Er hæller ikke *det* uanstændigt? Han, som offentlig har optrådt mod sin egen slægtning! De andre inskrænker sig dog til at snakke.

Fru Karl Ravn.

Jeg kan ikke skønne, at dette er et slægtsspørgsmål. (*Efter som damerne er færdige med forfriskningerne, tager de hånd-arbejder fræm.*)

Tante Ole.

Så er dog sannelig din man nærmere til at følge general-direktøren æn til at følge den fordrukne Amerikaner.

Flere.

Amerikaner?

Tante Ole.

Å, jeg kaller ham så. Han kommer jo derfra og tror ikke på autoriteter. Det er jo amerikansk, véd jeg.

Fru Karl.

Spørgsmålet er nætop, om de *er* autoriteter.

Tante Ole.

Vil *du* tie stille! Du og din man, din man og du.

Fru Preuss.

Du skæller altid på din sviger-søn, tante. Hvorfor tog du ham til det?

Tante Ole.

Det skal jeg sige dig, min pige! Når man har dumme døtre, blir man ofte sælv dum. Ællers var jo fyren ganske bra, bare han ikke var så excentrisk. Men det forstår sig; det er jo den hele slægt. (*Fru Riis kommer.*) Alle med undtagelse af dig, min pige! Du er sannelig den skikkeligste af dem allesammen. De andre er ikke til at holde ud med.

Fru Riis (*alvorlig*).

Men, tante! Du siger da ikke om din afdøde man, at han ikke var til at holde ud med.

Tante Ole.

Gud vælsigne ham, det ærlige skinn! Men han gik engang i full puds op til første-ministeren og sa' ham, at nu måtte han gå af: han forstod ikke længer sin tid. Å, han gjorde meget af den sort.

Fru Preuss.

Han gik jo også engang til kongen?

Tante Ole.

Ja, og bad ham gøre en af prinserne til håndværker; det vilde være så godt for eksemplets skyld. – –

Der var ikke annet for mig at gøre æn at slå mig på fornuften. Jeg blev sjø-syg af al den idealitet. –

Det vil jeg sige dig, min pige, at den smule fornuft, du har, har du efter mig.

Fru Riis.

Jeg kommer egentlig for at hilse fra Riis. Han måtte tage bort med 7-trænet.

Tante Ole.

Se, der har de, Gud hjælpe mig, jaget ham!

Fru Riis.

Nej, han havde glæmt en pårammet forrætning.

Tante Ole.

Passjar! Han rømte fra al denne ingeniør-uanstændighed. Han er for fin til sådant, Riis.

Fru Stange.

Kanske vilde han nætop gøre diskussionen friere ved at drage sig tilbage?

Tante Ole.

Det kunde ligne ham! Altid hensynsfull! Og de andre! Akkurat det modsatte!

Fru Riis.

Men Riis har jo selv opfordret dem til, nu, da alle er samlede, at tale med hværandre.

Tante Ole.

Du kommer så kedsommeligt med forsvar for alle mennesker. Vi kan i din nærhed næppe tale.

Fru Riis.

Men, tante –!

Tante Ole.

Nu, det er også den eneste fejl, du har! Kom og kys mig!

(De kysses.) Så! – Sød er du! (Klapper hende. Fru Riis går.)

Femte møde.

De forrige (uden fru Riis). Karl Ravn.

Karl.

Er du der?

Fru Preuss.

Du trode, hun var rømt?

Fru Thomas.

Allerminst!

Karl (*ler*).

Nej. Men hun blev ganske borte. Og så må man jo vide, hvor hun er, og hvordan hun har det?

Fru Karl.

Tak, godt! Æn du? Morer du dig?

Karl.

Udmærket! D. v. s. jeg havde moret mig bedre, om de havde holdt sig helt til sagen og ikke bestandig søgt ud efter –

Tante Ole.

– bevæggrunden? Jo, det véd Gud, at her er det nødvendigt! Ti havde den gamle drukkenbold haft sine regnskaber i orden, så havde vi ikke haft noget af dette. Det er hele sagen!

Fru Karl.

Der kan du høre, hvorledes vi damer diskuterer sagen.

Tante Ole.

Å, det er ikke vi damer alene, som siger sådant, men den hele by, kanske det hele land.

Karl.

Hys, hys, hys, hys!

Sjette møde.

De forrige. Kampe.

Kampe.

Vor vært skulde vel ikke være her?

Karl.

Nej, han er taget bort.

Kampe.

Bort? Er han taget bort.

Karl.

Er der hændt noget?

Kampe.

Å, intet videre. Sønnen, Frederik, fortalte mig just nu, at ... at ...

Flere.

Hvad er det?

Kampe.

At der skulde nedsættes en kommissjon for at undersøge, om mit regnskab var ... var rigtigt.

Fru Karl (*rejser sig*).

Sådant siges bare, for at – ja, for at det skal siges.

Karl.

Ganske vist.

Kampe.

Han sagde, at *alle* trode det, *alle* talte om det. Er det sant? Jeg vilde gerne vide, om det var sant?

Fru Karl.

De bryr Dem dog væl ikke om sligt?

Kampe.

Altså det siges. Har *De* hørt det, frue?

Tante Ole.

Jeg kan ikke sige annet æn sant: jeg har hørt det.

Kampe.

Så også De har hørt det? – Den unge man havde ræt! Nå! Jeg skal under forhør! Også *det* måtte komme! Naturligvis.

Fru Karl.

Men, Kampe –!

Kampe.

Ja, *De* vil mig væl, både mig og min søn. Tak, frue! – Så gamle Kampe skal under forhør.

Fru Karl.

Dersom De tager det således, opnås kanske, hvad som tilsigtes.

Kampe.

De skal opnå mere, æn de har tilsigtet. (*Går.*)

Fru Karl.

Gå efter ham, Karl! Få ham herfra!

Karl.

Ja.

Fru Karl.

Vil han ikke, – så få fat i hans søn!

Karl.

Naturligvis. (*Ud.*)

Fru Karl.

Å, dette er en komplot.

Tante Ole.

Komplot? Hvæm har sat *den* i gang? (*Fru Karl sætter sig.*)

Fru Preuss.

Frederik skulde ikke have sagt ham dette.

Fru Thomas.

Allerminst her.

Fru Stange.

Frederik er så hidsig.

Tante Ole.

Frederik holder af sin far.

Fru Preuss.

Det gør han.

Tante Ole.

Jeg undres slæt ikke over, at blodet stiger ham til ho'det, især efter en god middag. Han ser sin far omringet af dem, der misunner og bagtaler ham. Han

ser desværre sin egen slægt iblant dem.

Fru Preuss.

Misunner *vi* general-direktøren?

Fru Thomas.

Bagtaler *vi* ham?

Fru Preuss.

Du bruger stærke ord, tante! (*Ler.*)

Tante Ole.

Ja, jeg kan intet andet kalle det.

Fru Stange.

Nej, må nu *jeg* få lov til at sige et ord?

Tante Ole.

Nej, det får du aldeles ikke, min pige. For når du begynder, er der ikke længer fred at få.

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Fru Stange.

Hvad er det, du siger, tante Ole? Er det kanske ikke jeg, som bestandig må stride for freden iblant os? For der må *strides* for freden; det må der, især når du er med, tante Ole.

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Å, dit spektakel! Skal den, som forsvarer en man, kalles ufredelig?

Fru Stange.

Ja, for du er så slæm. Du bagtaler så; ja det gør du, tante Ole.

Tante Ole.

Du gode! Jeg har siddet her og værget generaldirektøren mod bagtalelse i hele dag! – Hvad er det, du siger, Anna?

Fru Karl (*har siddet aldeles rolig lige ved siden af hende*).

Ingenting, mor.

Fru Stange.

Du kommer med så meget stygt; – du er så rask med tungen.

Tante Ole.

Jeg er ikke langsom og højtidelig som et spøgelse –

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

– men det er just mod alt slags «stygt» (som du siger), at jeg har kæmpet, lige siden jeg kom her til landet. – Hvad er det, du siger, Anna?

Fru Karl.

Jeg? Ikke et ord, mor!

Tante Ole.

Å, jeg ser dig nok bag dine briller. Du sidder og gæmmer dig i fileringen.

Fru Karl.

Jeg er nærsynet, mor. Det har jeg arvet efter dig.

Fru Stange.

Ja, det véd Gud, at her er megen bagtalelse og misunnelse. Den er svær; det er sant, det! Men vi kvinder er ikke ganske fri, og du, tante Ole, du er den værste af allesammen!

Fruerne Preuss og Thomas.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Du rigtig sitrer af arrigskab! – Men nu spør jeg jer, om det ikke er jeg, som må tage general-direktøren i forsvar mod hans egen misunnelige familie?

Fru Preuss.

Nej, *det* får du ikke lov til at sige.

Fru Thomas.

Nej, det får du ikke, tante Ole!

Fru Stange.

Men sådant siger hun jo bestandig.

Tante Ole.

Jo, nu blev der liv i hønse-gården, da jeg rørte ved familien! Den vidunderlige familie, som har patent på al dyd her i landet! – Hvad er det, du siger, Anna?

Fru Karl.

Ha, ha, ha!

Fru Preuss.

Du véd så godt, tante Ole, at uden vor familie havde general-direktøren ikke kommet så højt op.

Tante Ole.

Nej, naturligvis! I har taget os op af rennestenen, allesammen! Gud, at jeg ikke vidste det, før jeg kom hid! Det kan ærgre mig ænnu. (*Fru Riis kommer.*) Er du der? Du er den eneste skikkelige, er du!

Fru Riis.

Hvad taler I om?

Tante Ole.

Naturligvis om det samme. Jeg siger, at familien måtte skamme sig, som den er mod din man. Og så svarer de, at uden den Ravn'ske vidunderlighed var din man ingenting.

Fru Riis.

Nej, sådan var det bestemt ikke, tante.

Tante Ole.

Sådan var det! Spør dem! Ti i ét er de da enige allesammen (skønt uenige i alt andet), at den Ravn'ske slægt er den eneste, som duer. – Hvad er det, du siger?

Fru Karl.

Jeg? – Jeg syntes, det var *du*, som sa' noget?

Tante Ole.

Tir mig ændelig ikke! Jeg har rigtig taget familien i øjesyn, siden dette kom på

med general-direktøren. Jeg kan fortælle lidt om den.

Fruerne Preuss og Thomas.

Å, ja, gør det, tante Ole!

Fru Stange.

Ja, det må du gærne!

Fru Riis.

Kære, lad os holde fred i familien!

Fru Stange.

Det kan vi så godt, alle vi andre.

Tante Ole.

Ja, for I er enige om at rakke ham ned, allesammen!

Fru Karl.

Altså dog én ting til, som vi er enige om!

Fru Preuss.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Det kommer deraf, at I har en snæv af galskab, allesammen.

Fru Karl.

Ha, ha, ha!

Fruerne Stange og Thomas (samtidig).

Det var rigtigt, tante Ole!

Fru Preuss.

Ja, begyn nu! Det er ikke første gang, du siger *det!*

Tante Ole.

Så!

Fru Riis.

Men, kære tante Ole? Nu forivrer du dig bestemt?

Tante Ole.

Den ene sværmer intil galskab, den anden tviler og grubler intil galskab, den

tredje ligger i bestandige handels-spekulationer intil – I véd sælv, hvæm jeg mener ...

Fru Stange.

Nu, tante Ole, skal du holde op!

Tante Ole.

Vil du slås? Det fejlede bare! Den fjærde stikker i opfinnelser og lignende lorum-larum intil galskab. Den femte –

Fru Karl.

Ha, ha, ha!

Fruerne Preuss og Thomas (*samtidig*).

Å, kom ændelig med den femte også!

Fru Stange.

Jeg kan forstå, hvæm du mener. Det er stygt!

Tante Ole.

Så har jeg dog ikke taget nogen med, som er her?

Fru Stange.

Det er nætop det stygge!

Tante Ole.

Nå, I vil med, I også? Værs'go!

Fruerne Karl, Preuss, Thomas.

Ha, ha, ha!

Tante Ole.

Den femte er missjonær for fred og kærlighed –

Fru Riis.

Ja, kærligheden, tante Ole! Bliv i kærligheden!

Tante Ole.

Å, bliv mig fra livet med din kærligheds-snak! Du er just af femte sort! Og den kedsommeligste af dem allesammen!

Fruerne Karl, Preuss, Thomas.

Ha, ha, ha!

Fru Stange (*samtidig*).

Men nylig sa' du jo –?

Tante Ole.

Du også! Skønt du er et troll.

De andre (*uden fru Riis*).

Ha, ha, ha!

(*Højroestet samtale høres.*)

Tante Ole.

Der kommer de, Gud forlade mig, også hid! Hvor skal vi nu hen for at få fred?

(*Alle har rejst sig.*) På sæng-kamrene! Did kommer de dog væl ikke!

Alle (*uden fru Riis*).

Ha, ha, ha!

(*Tante Ole ler med.*)

Fru Karl (*i det de alle går*).

Ja, sådan diskuterer vi jærnbanespørsålet!

Alle (*også tante Ole*).

Ha, ha, ha, ha! (*Ud til venstre.*)

Syvende møde.

Kahrs, Preuss på den ene side af jærnbane-komitéens forman; på den annen side af ham Lange og Kraft.

Kahrs.

Det er beviserne, som skal vejes!

Lange.

Men når der står beviser mod beviser?

Preuss.

Tal! Jeg siger tal! Og tal kan ikke lyve.

Kraft.

Men når der nu står tal mod tal!

Kahrs.

Det er just eders beviser, eders tal, som Hans Kampe har kastet over ænde.

Lange.

Ikke et eneste! Udgangs-punkterne er gale.

Preuss.

Hans udgangs-punkter er de officielle dokumenter.

Lange.

Det bevis kan ikke bruges. Det særegne ved terrænet –!

Kraft.

– Ved trafikken også!

Preuss.

Nu, så tar vi sydbanen. Nætop her har Kampe bevist –

Lange.

– Nætop her har bureau-chef Larssen bevist!

Jærnbane-komitéens forman.

Mine herrer!

Kahrs.

En beregning af gamle Kampe er noget ganske annet æn en beregning af bureau-chef Larssen –

Lange og Kraft.

Hvad er det, De siger?

Lange.

Jeg tror på bureau-chef Larssens pålidelighed som på –

Preuss.

– som på Gud? Hvad?

Lange.

– som på et matematisk bevis! Det gør jeg!

Ottende møde.

De forrige. Bureau-chef Larssen. Kanal-inspektør Frederik Ravn. Karl Ravn. (De forriges samtale fortsættes, men dæmpet og længst mod forgrunden.)

Herfra og 14 replikker framover er det i den trykte udgaven en klamme til venstre for replikkene med ordet «Samtidigt.»

satt vertikalt.

Kahrs.

Nej, tro så hæller på drifts-ingeniørernes inberætninger!

Kraft.

Hvad de?

Preuss.

Disse inberætninger er nu ordnede på en måde, som er dræbende.

Kraft.

Ja, det har den slu man gjort, som kommer der, general-direktørens svoger.

Lange.

Jeg siger, at også dette er et falsum!

Preuss.

Og jeg, at De véd ikke mere, hvad De siger!

Jærnbane-komitéens forman.

Mine herrer!

Lange.

Intet menneske tviler på, at vi her står foran en komplot, at den har en dranker til fører og familjenag som hæmmeligt fond.

(Samtidig med denne samtale føres følgende af de langsomt kommende.)

Frederik Ravn.

Kom til mig en dag og se det igennem! Jeg har samholdt drifts-ingeniørernes inberætninger.

Larssen.

Det har også vi gjort.

Frederik Ravn.

Ikke på denne måde. Kom og se!

Larssen.

Det skal jeg, siden De tillader det!

Frederik Ravn.

Jeg véd, De vil alene det sanne i sagen.

Larssen.

Det håber jeg, hr. kanal-inspektør!

(Karl Ravn har efterhånden nærmet sig den hviskende gruppe.)

Karl Ravn *(muntert).*

Familje-nag? For alting: tal højt!

Lange *(højt).*

Ja, det er jeg ikke bange for. En sag skal undersøges ned i dens moralske udspring. Vore små forhold tillader det, – og det er en stor fordel.

Karl Ravn.

Det er i alle fall nationalt!

Preuss.

Det hører sansynligvis in under fædrelands-kærligheden?

Lange.

Nævn ikke det ord! Var der fædrelands-kærlighed iblant os, så holdt vi på det, som vitterlig er vort eget.

Frederik Ravn.

D. v. s. vore fejltagelser?

Lange.

Hvad holder så I på? På en drankers delirier!

Jærnbane-komitéens forman.

Undskyld! Jeg er fra rigs-dagen vant til at holde på en parlamentarisk udtryks-måde.

Lange.

Man må også i rigs-dagen sige, hvad som er sant.

Jærnbane-komitéens forman *(smiler).*

Nej, det er just, hvad man i rigs-dagen ikke må.

Flere.

Ha, ha, ha!

Kraft.

Men apropos om rigs-dagen! Hvordan er stæmningen? Hvad beslutter den?

Jærnbane-komitéens forman.

Ja, det er ikke godt for rigsdagen, så længe de sag-kyndige står mod hværandre.

Preuss.

De regner da også de ved jærnbanen ansatte for sagkyndige?

Kahrs.

Gyseligt grovt!

Kraft.

Ja, virkelig «gyseligt». – Men hvilken blir rigsdagens beslutning, tror De?

Frederik Ravn.

Det er meget læt at sige. Rigs-dagen har to baner at beslutte over. Den ene voterer den efter det ny system; den annen efter det gamle.

Jærnbane-komitéens forman.

Så vilde i alle fall sagen ikke være afgjort i sit princip.

Frederik Ravn.

Fullkommen rigtig. Hvad fanden blir afgjort i sit princip hos os?

Karl Ravn.

Å –! Nu snakker du «sort» igjen, papa Ravn!

Larssen (*som har nærmet sig komitéens forman*).

Men tillad mig: to modsatte ting kan ikke på én og samme tid være sanne?

Niende møde.

De forrige. Kampe.

Kampe.

Her kommer en munter kanin!

Karl Ravn.

Er han her igæn?

Preuss.

Og full? – De sagde jo, han var blevet ordentlig?

Kahrs.

Ved bordet rørte han ikke et glas.

Kampe (*synger*).

Gaudeamus igitur, juvenes dum sumus –

Lange (*samtidig til komitéens forman*).

Må jeg præsentere Dem den man, fra hvæm alt har sit udspring?

Jærnbane-komitéens forman.

Er han så dybt fallen?

Lange.

Ja, det har gåt rask på nogle år med ham!

Kampe.

Gaudeamus igitur, juvenes dum sumus –

Frederik Ravn.

Hvad er dette?

Kampe.

Det er jeg, det, far! Magnus Holm Kampe.

(Man ser Fr. Ravn tale til Karl Ravn, og at denne derpå styrter ud.)

Larssen (*som atter er kommet efter formannen*).

Tillad mig: men to modsatte ting kan ikke på én og samme tid være sanne?

Kampe.

Nej, har vi ikke – (*Taler efter bureau-chefen.*) – hans højtidelighed principet her også, da?

Lange (*til Kraft*).

Å, få hele jærnbane-komitéen her in, så er De snild.

Kraft.

Øjeblikkelig! – Udmærket!

Lange.

Bed Frederik Riis hjælpe Dem med det!

Kraft.

Ja! (*Afsted.*)

(*Frederik Ravn har imidlertid forsøgt at få Kampe lidt afsides og at hviske til ham.*)

Kampe.

Sludder! – (*Ravn hvisker igæn. Kampe ler.*) I er allesammen bare nogle smågutter mod sønnen min! (*Ravn hvisker igæn.*) Skade? Der kan ingen skade ham!

Han blir både general-direktør og minister, hvad så I finner på, ha, ha!

Gaudeamus igitur –

Lange (*til formannen*).

Hører De, hvad her sigtes på.

Komitéens forman.

Jo.

Frederik Ravn.

Nej, han ødelægger alt! Hvor blir dog Hans af?

Preuss.

Jeg skal –!

Frederik Ravn.

Jeg har sendt Karl efter ham. Men løb du også!

Preuss (*løber; han møder i døren nogle herrer, som vil in*).

Her kommer ingen in! Her er ingen ting at se!

Frederik Riis (*som i det samme blir synlig uden fra*).

Hvad for noget? Vil du forbyde os at komme in?

(*Preuss afsted, de andre in.*)

Kampe (*som imidlertid med det gladeste ansigt af verden har set på selskabet*).

I ser så sure ud allesammen? Gør som jeg: ta' en nathue på, så blir verden så godslig, så!

Frederik.

Bravo!

Kampe.

Ikke sant du, Lange? Nej, du er stiv, du. Du er den personificerede aksel- og hjul-modstan, er du. Du er = $\frac{Q (f_1 + f_2 r)}{R}$. *Forfatternote: Dette udtales.*

Ingeniørerne.

Bravo! (*De klapper i hænderne.*)

Kampe.

Hvorfor skal vi ingeniører ærgre os? Hvad har vi en stat til, når den ikke skal betale vore dumheder? (*Ler; nogle med ham.*) Ikke sant du, – principet? (*Stikker efter Larssen.*) Prrrr!

Frederik.

Men rigs-dagen, papa Kampe, skal ikke den kontrollere –?

Kampe.

Rigs-dagen? Hvad forstår katten sig på sennep? Er de ingeniører, de, som sidder der da? Vrølehoder er de! (*Ler.*)

Ingeniørerne.

Bravo, bravo!

Frederik Ravn.

Føj, Kampe!

Kampe.

Føj? Var der nogen, som sa' føj?

Frederik Ravn.

Kom nu med mig!

Kampe.

Pas dig sælv, du! Er du ble't mere æn jeg, du da, – grinebiteren? Dersom vi var i en stor stat, – ja, da! Da var jeg arbejds-minister – og du? Min sekretær! (*Ler.*)

En af ingeniørerne.

Hør ham!

Flere.

Bravo, bravo!

Kampe.

Så det ler I ad?

Flere.

Langtfra!

Kampe.

Véd I, hvad der var ble't af jer?

Flere.

Nej.

Kampe.

Pene gutter, – ingen ting.

Flere.

Bravo, Kampe!

Karen (*er kommet og har trængt sig fræm*).

Hvad er dette? Kan I ikke få ham bort?

Frederik Ravn.

Umuligt.

Kampe (*som har søgt i sin tegne-bog*).

Nu skal I høre noget. Eller måske har I hørt det før?

Flere.

Nej.

Lange (*til jærnbane-komitéens forman*).

Minst tyve gange. Han læser det altid, når han blir full.

Kampe.

Er du med i stærke forhold, dine ævner fræm dig fører.

(*Taler.*)

Det er sant!

(*Læser:*)

Er du med i trange, stille, dine små-fejl fast dig hæfter.

(*Taler.*)

Jeg tåler ikke, at nogen ler ad det!

Karen.

Men så tal til ham!

Frederik Ravn.

Tror du ikke, jeg har prøvet det?

Karen.

Frederik!

Frederik.

Dette er morsomt!

Kampe (*læser*).

Største skib i stille vande ædes op af bare utøj.

Flere (*ler*).

Bravo!

Kampe.

Det er sant! Å, hvor det er sant!

Frederik Ravn.

Der er Hans! (*Denne, Karl Ravn og Preuss kommer.*)

Karen (*imod*).

Hans!

Kampe.

Er Hans her? Hurra for gutten! – Kom hid, du! Se på ham! Af vejen!

Hans.

Men, far?

Kampe.

Ja. – Har nogen gjort dig noget? Hvæm tør –?

Hans.

Men, far!

Kampe.

Ja. – Hvad står på? – Å, vær glad, Hans! Jeg er så glad, jeg, når jeg ser dig.

Hans.

Kan du ikke huske, hvad du har lovet mig?

Kampe.

Jeg? Lovet dig?

Hans.

Å, far, – far!

Kampe (*giver et skrig. Hvisker.*)

Min søn! – Gud! (*Man støtter ham.*)

Frederik Ravn.

Lad ham få noget at drikke.

Karen (*har allerede ilet hen til damernes bord, hvor der er en vandkaraffel og glas.*)

Her, her!

Hans.

Tak, Karen!

Karen.

Drik lidt!

Kampe.

Nej ... jeg trænger ikke ... Det var bare ...

Frederik Ravn.

Nu er han ble't ædru!

Hans.

Hvad var det?

Kampe.

Det var bare hukommelsen, som vændte hjem igæn. –

Hans.

Men hvad er hændt? Jeg så dig jo så rolig og glad.

Flere.

Ja.

Kampe.

Det var, ser du, det var Frederik Riis ...

Karen.

Du?

Kampe.

... han fortalte ..., at jeg skulde under kasseundersøgelse; der skulde nedsættes en kommissjon ...

Karen.

Men, Frederik!

Kampe.

... en undersøgelses-kommissjon af gamle Kampes regnskaber. Almindelig revisjon var ikke nok.

Karen *(hvisper).*

Å, Frederik!

Kampe.

Nu ja ... så blev det for meget for mig. Så glæmte jeg dig, Hans, – og hvad jeg har lovet dig. Jeg er for ussel, jeg, til at give nogen noget løfte.

Hans.

Her er mange folk, – kom lad os –!

Kampe.

Nej, lad dem høre! De har jo set min skam. – Jeg har været forræder imod dig. Lad dem høre mig sige det højt.

Hans.

Men, far –!

Kampe.

I morgen er dette over al by. Jeg, din far, har ødelagt alt for dig.

Hans.

Far!

Kampe.

Med mig nytter det ikke. Bort! Bliv ikke her, hvor jeg vil stænge alle veje for dig.

Hans (*hos ham*).

Jeg forlader dig aldrig!

Kampe.

Sig ikke det! Hys!

Hans.

Jo. Jeg forlader dig aldrig!

Kampe.

Gør du ikke, Hans! – Gør du ikke!

Hans.

Ikke for nogen pris!

Jærnbane-komitéens forman.

Dette er jo to ægte naturer.

Kampe.

Hans, tør du tro mig én gang til?

Hans.

Nu mer æn nogensinne.

Kampe.

Så lover jeg dig –, nej, jeg lover ikke mere! Men jeg ber dig: Vær du bestandig sammen med mig! Hvor var du også henne?

Hans.

Jeg havde min egen sorg.

Kampe.

Du? – Hvæm kan gøre dig sorg?

Hans.

Kom nu og gå med hjem.

Kampe.

Ja. – Tilgiver du mig?

Hans.

Tilgiv du, at jeg et øjeblik glæmte dig! – Kom nu! (*De går arm i arm.*)

(Tæppet faller.)

FJÆRDE HANDLING

Dagligstuen hos Riis.

Første møde.

Riis (sort-klædt med sine ordener). Fruen (i sort fest-dragt).

Fruen (læsende).

Ti det er dit hjærte, du skal agte på. Verdens børn forsømmer dette. De har så mange ting, som bortleder dem fra dem sælv; kommer en påmindelse, så søger de adspredelse, eller, drevne til opgør, skyder de skylden fra sig. I bedste fall prøver de sælv på at rætte sig sælv, skønt vi kan ingenting af os sælv.

Riis.

Overmåde rigtigt! Af os sælv kan vi ingenting, det er vist. Hør, Kamma, kl. er mange, og vi blir vist længe i kirken, – skulde vi ikke spise lidt forinnen?

Fruen.

Du véd, kære Riis, at vi plejer ikke at spise, forinnen vi går til alters. Det er, ligesom vi da er mere bekvæmme.

Riis.

Nå, som du vil. Ak ja! – Havde vi ikke religionens trøst mod verdens ustadighed og falskhed! – Nu debatterer de væl som skarpest i rigs-dagen, kan jeg tænke?

Fruen.

Lad os ikke tænke på rigs-dagen, kære Riis! Disse afgørelser, som menneskene finner på, hvad gælder væl de?

Riis.

Du har ræt, min pige; du har ræt. Det var en overmåde god bog, den, du læste af. Det duger ingenting, det, vi mennesker finder på. Ak, den, som kunde være det kvit altsammen, rent borttaget fra alt dette her!

Fruen.

Er det livet efter døden, du mener, Riis?

Riis.

Om ikke nætop døden, – så fred, hvile.

Fruen.

Ja, det er vist, at du trængte til hvile, du, som har arbejdet så meget. – Men kan du ikke også tage din afsked?

Riis.

Hvordan kommer du på det? Har nogen sagt det?

Fruen.

Ikke det jeg minnes.

Riis.

Det er bestemt nogen? Tænk dig om! – Frederik?

Fruen.

Frederik siger jo så mange ting i denne tid. Han er jo ikke sig selv.

Riis.

Han er ikke sin far længer full tro. Det er den hele sag med Frederik, min kære!

Fruen.

Sig ikke det, Riis! Frederik har nu sin egen kamp.

Riis.

Lad os ikke tale om det i denne stund; lad os holde vort sinn ved det, som giver fred.

Fruen.

Skal jeg læse videre –?

Riis.

Å nej! Skønt det er en overmåde god bog.

Fruen.

Kanske du sælv vil læse?

Riis.

Å nej. Men skal vi ikke snart gå? (*Ser på uret.*)

Fruen.

Det er vist en times tid ænda.

Riis.

Men er det ikke brug at komme lidt tidlig?

Fruen.

Jo.

Riis.

Det er, ligesom man samler sine tanker bedre i kirken. – Jeg blir det ikke kvit. Det er dog mit livs arbejde, de holder på at debattere derhenne i rigs-dagen.

Fruen.

Jeg synes just, det er så stort af dig, Riis, at mens de forfølger og plager dig, går du din rolige gang til det, som giver fred.

Riis.

Men det er så tungt, at vi ikke har vore børn med. Ministeren er dog i alt en lykkelig man. Han har alle sine med. – Det er, som *jeg* intet har opbygget, intet samlet.

Fruen.

Hvor kan du sige sådant? Hvad ministeren angår, så er det hennes værk, det, mere æn hans. Magda er så meget stærkere og dygtigere æn jeg.

Riis.

Nå lad ikke det gå dig nær, min kære. Du har vist gjort, hvad du kan. Jeg synes, børnene bare for *din* skyld skulde have gåt med.

Fruen.

Å, de er ikke vante til at lægge videre mærke til mig.

Riis.

Sig ikke det! Sig ikke det!

Fruen.

Det gør mig så ondt, at jeg ikke kan få dem til at følge dig i denne tid.

Riis.

Du er trofast, Kamma! Men græd ikke! Det vil kunne ses.

Fruen.

Jeg er jo ikke så begavet, som du og børnene.

Riis.

Du er god, er du. Mange ting skal blive annerledes. Jeg har tænkt på det. Jeg har ikke altid været, som jeg burde. (*Giver hende hånden.*)

Fruen.

Kære Riis!

Riis.

Men græd ikke! Folk kunde misforstå det. – Sig mig, skal vi ikke tale om noget andet?

Fruen.

Jo, men der kommer jo børnene!

Annet møde.

De forrige. Frederik. Karen.

Riis.

Se, det var ræt, børn! I vil gå med alligevel?

Fruen.

Jeg vidste det! – Men, hvor du ser dårlig ud, Karen!

Riis.

Du har jo ikke sovet godt i nat igæn. Hvad skal ænden blive på dette, barn, når du ikke sover? Hvad?

Fruen.

Kom og gå med! *Det* vil give den fred, som du mangler.

Karen.

Jeg vilde gerne. Men jeg kan ikke. Ikke nu.

Riis.

Hvad er det med dig? Har I hørt noget? *Ænnu* kan da ingen afgørelse være fallen?

Frederik.

I rigs-dagen? – Jeg har ikke været der.

Riis.

Så det har du ikke?

Fruen.

Det er også bedre, at Frederik følger os. Du må støtte din far i denne tid, Frederik.

Riis.

Til mig må han intet hensyn tage! Driver ikke hans eget hjerte ham til at høre, hvilken afgørelse hans fars sag får –

Fruen.

Sig hæller til at følge sin far i kirke!

Riis.

Du har ræt: hæller det.

Fruen.

En må opofre sig lidt for sin far.

Riis.

Aldeles ikke! Jeg har sagt, at for mig må ingen gøre noget. Han har full frihed!

Fruen.

Det er jo stort af dig, Riis; – men børn kan ligesom få for stor frihed, også.

Riis.

Kærligheden må være fri, ubetinget!

Karen.

Det var derom, Frederik vilde tale med dig, far.

Riis (*forundret*).

Om hvad?

Karen.

Om hans kærlighed! – Til Anna.

Riis.

Jeg mener, I er –!

Fruen.

Men Karen dog – hys!

Riis.

Kommer I *nu* med det!

Fruen.

Det skulde du ikke!

Frederik.

Vi tænkte, Karen og jeg –

Fruen.

Hys!

Frederik.

– at nu, i dag, da I bægge har forberedt eder og skal –

Riis.

Så bør vi forstyrres? Ikke sant?

Fruen.

Dette er jo virkelig at plage far!

Riis.

Synes du ikke, at jeg har nok før? Tror du, det er så læt for mig, kære Frederik, nu, nættop nu, at samle mine tanker på det alvorlige – lige under en forfølgelse, som kanske i denne sælv samme time, dette øjeblik –!

Fruen.

Du har jo dog forstand, Frederik! Du må dog tage hensyn!

Riis.

Ak, ak!

Frederik.

Jeg tænkte, at just i dag måtte I mest være tilgængelige for et innerligt ord om det, som dybest bevæger mig.

Riis.

Og det er dette?

Fruen.

Det er altså ikke din far!

Riis.

Kære, nævn ikke mig!

Frederik.

Far, skal der blive noget af mig, så må jeg begynde med dette! Nu skønner jeg så vidt!

Riis.

Ja så, med dette!

Fruen.

Med din far, med at elske og følge din far må du begynde!

Riis.

Å, *det* kan være det samme! – Men med dette! *Da* blir der noget af dig! Du forbarmende, da blir der jo nætop *ingenting* af dig! Da spilder du hele din stilling, stænger hele din fremtid! En sy-pige!

Karen.

Men en brav pige, far!

Riis.

Brav? Hun? Jeg forundrer mig højlig over dig, Karen. Kan *hun* være brav, som – (*Med et blik på fruén, sagte.*) – Det er sant! (*Højt.*) *Den* kan ikke være brav, min pige, som vil tvinge sig in i en hæderlig familje.

Frederik.

Nej, det vil hun ikke.

Karen (*samtidig*).

Nej, hun vil nætop ikke! Hun står fast på at rejse til sine slægtninge i Amerika. Hun vil ikke på nogen måde optages her af medlidenhed. Det *er* en brav pige.

Riis.

Så meget desto bedre! Hvad er der så videre? Når hun ikke selv vil?

Fruen.

Det synes jeg også. Når hun rejser?

Frederik.

Ja, men *jeg* vil! Og for at overvinne hende, må jeg kunne sige: Mine forældre har intet imod dig. Mine forældre er gode. – Hvis I bare forstod, hvor vi elsker hværandre! Jeg kan ikke udsige det, som det er!

Riis.

Nej, moderer dig bare, Frederik!

Karen.

Men jeg, som nu har set dem sammen, jeg véd det! Det vilde være forfærdeligt, hvis de to skulde skilles!

Riis.

Du er så febrilsk, du, Karen. Du havde bedre af at være i seng.

Hør, lad os i det hele ikke forivre os! lad os, om det er eder muligt, børn, vælge en annen tid!

Fruen.

Far og jeg skal i kirke. (*Hen til Riis.*) Ællers synes jeg nok det, du Riis'en min, at når de virkelig elsker hværandre, så –? Herre Gud, det er da kærligheden, som er det største.

Riis.

Frederik *siger*, han elsker, ja! Frederik siger vist også, at han elsker os?

Fruen.

Det gør han også.

Riis.

Og han går ikke engang op i rigs-dagen for at høre, om hans fars livs-sag står godt! Så stor er kærligheden!

Frederik.

Far!

Riis.

Vi behøver vist ikke, min bedste, at lade os allarmere af hans kærligheds-forsikringer, – sælv når de gælder andre æn os.

Frederik.

Far!

Karen.

Nej, tag det ikke så!

Riis.

Men hvorledes skal jeg ta' det? Skal jeg vise respekt for et forhold som Frederiks siste?

Frederik.

Far!

Riis.

Å, tål du at høre sanheden af mig!

Frederik.

Hvis det ænda var sanheden.

Riis.

Hvad er det, du siger? (*Stilhed.*)

Fruen.

Kære Frederik, gå nu!

Karen.

Nej, far, jeg kan ikke længer bære det, altsammen!

Riis.

Hvad? *Du* er syg; det er sagen med dig.

Karen.

Ja, syg, ja; men syg, fordi vi kan ikke komme til at blive oprigtige med
hværandre ...

Riis.

Se så, se så, er det der igæn!

Karen.

Det koster så på at komme fræm med det, – og så vil du ikke engang høre på
os!

Riis.

Er det nu dette evindelige igæn!

Fruen.

Kære Riis!

Riis.

Ja, jeg skal prøve ikke at blive utålmodig. – Jeg forsikrer dig, Karen, at dette
med sanheden mest er en talemåde.

Karen.

En talemåde! Det?

Fruen.

Men Riis –?

Riis.

Ja, ja, forstå mig rigtig. Jeg véd ikke, hvorledes jeg skal få begynde. – I ser jo
dog, at jeg har kommet et ganske godt stykke fræm i verden! Ikke sant! Tror I
ikke, at jeg må forstå mig på, hvorledes det er gåt til?

Fruen.

Jo, kære Riis!

Riis.

Men tror I, det er ved at gå rundt til hvært menneske og sige ham sanheden,
at jeg har kommet fræm? Nej, da vilde jeg nok ikke have kommet langt.

Karen.

Det er hæller ikke det, jeg mener.

Riis.

Nå, hvad mener du da? – Å, skal dette aldrig tage ænde? –

Karen.

Jeg mener, at vi hos os sælv, i os sælv –

Riis.

Hvad er i vejen med os sælv?

Karen.

Ja, det kan jeg ikke altsammen klare – nu. Jeg er så ... ja, jeg er så ...
(*Bevæges.*)

Fruen.

Men jeg, Riis! Det er sant, det, at vort liv ligger ligesom ikke for sanheden og kærligheden, – nej, det gør ikke det!

Riis.

Ja, når det blir uklart, så må du til! Så er *din* time kommen!

Fruen.

Riis!

Riis.

Om forladelse! – jeg mener bare, hvad dette med sanheden angår, at vi véd slæt ikke, hvad vi taler om!

Fruen.

Jo – o!

Riis.

Vænt lidt! Jeg er matematiker og er vant til nøjagtighed! – Tror I, at nogen helt ud er san?

Fruen.

Ja, kære Riis!

Riis.

Er du forstyrret! – Om forladelse! – Men se, på hvilket forhold du vil! Lad os ta' de højeste. Lad os ta' det allerhøjeste, Kongen og forholdet til ham. Han holder taler til os, og vi holder taler til ham. Æn om han nu sa' alt det til os, som

han tænkte om os? eller vi alt det, vi kunde falle på om ham? Det er rent ud ved lov forbudt! Vi fik straf, fik vi. Naturligvis! Og han? Vil han sige os noget mere æn komplimenter, må det ske ved ministrene, – og de karle skal ikke forsnakke sig. – Eller tag et andet højt forhold! Tag kirken!

Fruen.

Det må da være oprigtigt.

Riis.

Naturligvis. Alt er oprigtigt. Men om nu præsten, i stedet for at sige os, hvad skriften og præst-eden siger, han *skal* sige, gav os af sine tvil (ti hvæm har ikke dem?) – jo, det blev en næt historie, – skønt den vilde være meget san! Æn *vi*, om vi begyndte at snakke, den ene i munnen på den andre, om vore tvil? Her blev et abracadabra uden øren-lyd over al verden. – Nej, man lar det gå, som det er vedtaget og opskrevet, noget mere, noget mindre. Det, som det kommer an på, er, at det går. *Vil* man, det skal være i orden, nu så *er* det i orden!

Karen.

Men far –

Riis.

Ja, *du* er syg. Men har jeg kanske ikke ræt? Lad os ta' os sælv!

Fruen.

Vi, kære Riis, siger da virkelig hværandre sanheden!

Riis.

Så det gør vi? Dersom jeg sa' dig sanheden, min bedste, den fulle, ukontrollerede sanhed, – vi levede ikke sammen en eneste dag –

Fruen.

– Men, Riis!

Karen (*samtidig*).

– Men, far dog!

Riis.

– *hyggeligt*, mener jeg! Og vice versa! Ikke fordi du eller jeg er værre æn andre. Vi er kanske bedre æn de fleste. Men hvis *alt skal siges*, så ryger det i

stykker, familien, samfunnet, riget, kirken, altsammen, det ryger i stykker! Ja, vi blev sælv til dyr; ti da blev det nok oftest dyret, som talte!

Karen.

Men hør da på mig, at dette mener jeg jo ikke.

Fruen.

Dette mener vi ikke.

Riis.

Nej, I mener det ikke, når det sættes ordentlig ud for eder; det vidste jeg nok! Men nu skønner I kanske, hvad der stikker under denne forførelseriske talemåde?

Det er så langt ifra på sanhed, at livet hviler, at det er på en stiltiende overenskomst om ikke at bruge den fulle sanhed, alle livets forhold er grunlagt. At være sannere, æn vedtægten vil det, er det samme som at gøre vrøvl, er uopdragenhed, er dumhed, – kanske farligt.

Karen.

Lad mig dog få svare, at –

Riis.

Vænt lidt! Kunsten, livets store kunst er nætop den at balancere, at manøvrere, – nå, manøvrere er et misbrugt ord, lad mig holde mig til balancere!

Fruen.

Men, Riis!

Riis.

Herre min, jeg har jo haft med både overordnede og underordnede at bestille i så mange år, jeg må da forstå, hvad der skal til! Ho-ved-sa-gen er: ikke at støde sig; naturligvis hæller ikke gøre noget, som er urigtigt; det er altid en stor dumhed at gøre noget, som er urigtigt, foruden, naturligvis, at det er mod loven –

Fruen.

– og vor børne-lærdom.

Riis.

– Mod vor børne-lærdom også, naturligvis!

Ho-ved-sa-gen er: at komme læt, ordentligt, humant, ifra det. – Puh! –

Frederik.

Tør jeg spørge: Hvad er meningen med dette? Anvendelsen?

Riis.

Meningen, anvendelsen er denne: du har gjort én dumhed – (*Nærmere.*) den var «san» nok, vil jeg tro!

Frederik.

Far!

Riis.

Det vilde vist være meget «sant» også, at du giftede dig; jeg tviler ikke derpå!

Frederik.

Far, dog!

Riis.

Men det vilde være én dumhed til, d. v. s. du kom ingensteds hen med den – uden i skyerne, til vejrs. Og der kan man dårligt balancere.

Fruen.

Nu er vist tiden kommen til at gå i kirke, Riis?

Riis.

Du har ræt! – Nå, – det var ikke med dette, vi nærmest burde have beskæftiget os; – men det kan måske have sin nytte, det med! Og så har det holdt tankerne borte så længe. Ak ja! Hør, Frederik, – hjælp mig ytter-frakken på! – og gå hen i rigs-dagen og hør, om udfallet snart er for hånden! – Jeg tænker dog nok, det viser sig, at mine venner er de fleste. Tror du nu, oprigtig talt, at det vilde være så, hvis jeg havde begynt mit liv slig, som du nu ønsker at begynde dit! Drag frakken lidt op bag! – Så.

Fruen.

Kære Riis, nu må du komme!

Riis.

Ja, ja! Ak ja, man får ikke tid til at forberede sig, som man burde. Farvæl, børn! Gud være med eder!

Karen (*brister i krampagtig latter*).

Riis.

Hvad er det?

Fruen (*samtidig*).

Karen!

Frederik.

Jeg tænkte det! (*Opfanger hende i sine armer.*)

Karen.

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!

(*Tæppet faller.*)

SCENE-ÆNDRING

Det vanlige rum hos Kampe.

Første møde.

Hans (arbejdende ved bordet). Bureau-chef Larssen (intrædende).

Larssen.

Om forladelse!

Hans.

Værsgo! (*Rejser sig.*) Hvor De er varm? Skal jeg hænte –?

Larssen.

-ingen ting! Tak!

Hans.

Men alligevel –?

Larssen.

Nej tak!

Hans.

Vær så god at tage plads.

Larssen.

Tak, jeg skal straks – *(Stilhed.)*

Hans.

Måske er det min far, som hr. bureau-chefen ønsker at tale med?

Larssen.

Nej! – *(Stilhed.)*

Hans.

Har hr. bureau-chefen været på rigsdags-galleriet?

Larssen *(efter nogen betænkning).*

Ja.

Hans.

Der er væl ænnu intet afgjort?

Larssen.

Nej.

Hans.

Men det kan da ikke jeg for?

Larssen.

Ja så. Ikke det? – Må jeg få se det franske, det verificerede franske referat af hr. general-direktørens tale i Paris ved det store jærnbane-møde?

Hans.

Det står citeret i min bog.

Larssen.

Det véd jeg nok. Men her gælder alene det autentiske dokument. D. v. s. for så vidt *det* gælder.

Hans.

Jeg har tilfældigvis brugt vedkommende hæfte nætop i dag – *(Går til bordet.)*

Larssen (*gående efter*).

Må jeg få se det?

Hans.

Værs'go!

Larssen.

Tillader De, at jeg sætter mig?

Hans.

Ja, naturligvis.

Larssen.

Tak! (*Sætter sig.*) Så dette er tids-skriftet? (*Undersøger det udenpå.*) Fransk?
Ja. Paris. Hm. (*Ser på tryk-sted, indholdsfortegnelse, nummerfølge, blader fræm, tilbage, sammenlignende.*)

Hans.

Jeg mener, han sammenholder typerne! Han tror dog væl ikke, at jeg har sat stykket in. (*Højt.*) Der ser De det incirklede –!

Larssen.

Jeg ser det.

Hans.

De ønsker måske at se, hvorledes jeg har oversat det? (*Tager sin bog.*)

Larssen.

Tak.

Hans.

Pag. 49 nederst. Det incirklede.

Larssen.

Jeg har det. (*Sammenholder.*)

Hans.

Finner De nogen fejl?

Larssen.

Ikke ænnu.

Hans.

Jeg tror hæller ikke siden.

Larssen (*lægger bogen fra sig med et langt suk. Sætter sig atter over tidsskriftet*).

Hans.

Ja, resten behøver De næppe at læse. Det er alene det incirklede. Men det er også nok.

Larssen.

Hvis det var sant, – så vilde det være nok.

Hans.

Hvis det var sant? – Tror De ænnu ikke?

Larssen.

Nej!

Hans.

Men, bedste hr. bureau-chef! De ser jo, at referatet er taget på stedet og konfereret med taleren?

Larssen.

Det står så, ja.

Hans.

Og De tror ikke ænnu?

Larssen.

Nej.

Hans.

Tror De, at hæftet, det hele eller en del, er forfalsket? Tror De, at referatet er inskudt?

Larssen.

Jeg véd ikke. – Men jeg tror på general-direktøren.

Hans.

Væl bekomme!

Larssen.

Jeg kunde sige, han var for moralsk, for agtværdig, for pålidelig til at gøre

sådan; men ordene vilde, anvendt på denne måde, blive en fornærmelse mod ham. Jeg inskrænker mig derfor til at sige, at han er for klog, meget for klog til at gøre sådant. Han er den klogeste man, jeg kænner.

Hans.

Klog er han. Men hvis De –

Larssen.

Jeg agter ikke at inlade mig i ord-skifte. Ikke med Dem, ikke med nogen! Jeg tror, hvad jeg tror.

Hans.

Men ikke, hvad De ser?

Larssen.

Jeg har intet set.

Hans.

Det var mageløst! Når hans ord, hans sælv-autoriserede ord –

Larssen.

– Jeg har ikke set dem. Ti før jeg tør sige, jeg har set en ting, må den ting være *undersøgt*. – Vil De låne mig dette hæfte?

Hans.

Med fornøjelse.

Larssen.

Tak! (*Tager det.*)

Hans.

Dog – på én betingelse –

Larssen.

N-e-j. Jeg inlader mig ikke på noget, som hedder betingelse. Jeg aflægger intet løfte.

(*Lægger bogen fra sig.*)

Hans.

Løftet er ikke svært. Det er, at De åbent vedstår det, hvis De opdager, hvad jeg har opdaget.

Larssen (*tager bogen igæn*).

Jeg lover intet, som er en sælv-følge. Jeg vil absolut ingen bedrage. Ikke andre, ikke mig sælv. Farvæl! (*Tager sin hat.*)

Hans.

Det tror jeg om Dem, hr. bureau-chef.

Larssen.

Jeg behøver aldeles ikke denne Deres udtalelse! (*Afsted og lige mod Frederik Ravn.*)

Annet møde.

De forrige. Frederik Ravn.

Ravn.

Nå da. Dette er jo to principers sammenstød.

Larssen (*kommer igæn*).

Jeg frabeder mig enhver fornærmelse, – og især af Dem!

Ravn.

Hvad går der af Dem? Fornærmelse?

Larssen.

Jeg er intet princip. Fordi om jeg har sælvbeherskelse nok til at følge givne regler, er jeg intet princip. Jeg er et levende menneske.

Ravn.

Når De sælv siger det, – så får man jo tro det.

Larssen (*kommer igæn*).

Så det har De ikke vidst før, at jeg var et levende menneske?

Ravn.

Jo, jo, jo, jo!

Larssen.

Nå, så *det* har De dog. (*Går.*)

Ravn.

Ha, ha, ha!

Hans (*samtidig*).

Ha, ha, ha!

Ravn.

Hvad er forefaldt?

Hans.

Det må *jeg* spørge om! Ti han var ophidset, før han kom hid. Han kom fra rigs-dagen.

Ravn.

Jeg så ham. Hvad vilde han her?

Hans.

Få det franske hæfte, hvori –

Ravn.

Å-hå! Det stæmmer!

Hans.

Hvorned?

Ravn.

Med en tale af jærnbane-komitéens forman.

Hans.

Nå, således! Men, kære, kommer du hid? – *Nu?* Midt i mødet?

Ravn.

Vi har en times hvil. – Giv mig lidt vand!

Hans.

Værs'go! – Skal du have noget andet?

Ravn.

Nej, tak.

Hans.

Har du talt?

Ravn.

Jærnbane-komitéens forman har talt.

Hans.

Ja, naturligvis.

Ravn.

Du misforstår mig. Han er nu næsten for dig. Han har slået om.

Hans.

Slået om? Jærnbane-komitéens forman?

Ravn.

D. v. s. halv-vejs. Vi driver det ikke videre. Men det er alligevel en begivenhed.

Hans.

Det tror jeg! Hvad har voldt det? Aviskampen?

Ravn.

Så det kaller du en kamp! Du er sannelig nøjsom. Nej, i vore forhold går sligt efter tilfældige personlige forbindelser og intryk. Hans omslag daterer sig fra jærnbane-middagen hos general-direktøren.

Hans.

Derfra? Hvorledes?

Ravn.

Der så han dig og din far sammen og fik tillid til eder. Han havde ikke haft det før.

Hans.

Ser du!

Ravn.

Kære, slå ikke viktoria!

Hans.

Men så kommer jo også du?

Ravn.

I det væsentlige har formannen sagt, hvad jeg kunde have at sige.

Hans.

Men alligevel?

Ravn.

Oprigtig talt, Hans, jeg vil ikke optræde offentlig mod min svoger.

Hans.

Hvad for noget?

Ravn.

Ingen skal drives til noget, hvortil han ikke har natur. Og jeg ligger ikke for at gøre skandale. – I har et godt drikkevand her.

Hans.

Men du må jo stæmme?

Ravn.

Jeg har tænkt at blive borte. Jeg vilde gå inom og sige dig det. – Har du en cigar? Tak! – Ja, stå nu ikke der og gør gåse-øjne! Privat kan jeg være mod ham, og det er jeg jo. Offentlig tier jeg – nætop af den grun. Dette er det nobleste, eller rættene: det eneste noble.

Hans.

Og staten?

Ravn.

Staten, staten? Hører kanske ikke også private forhold under staten? Sælv bag dumhederne står mange familjers ære og vælfærd; sligt er vigtigere æn pænger.

Hans.

Også bag pængerne står –

Ravn.

– Skatte-yderne, ja. Et fjærnt slægtskab, som de ofte ikke sælv bryr sig om. – Ja, jeg mener naturligvis ikke, at dumhederne skal beskyttes i al evighed. Jeg mener alene, at vi ikke skal rive op og derved gøre ænnu mere ugagn. Det ordner sig nok, når vi bare gir lidt tid. Jeg begynder at blive ked af den hele sjau.

Hans.

Jeg hører, du er dumhedernes svoger –

Ravn.

Hvad er jeg, siger du?

Hans.

– og at du har stået fadder til dem.

Ravn.

Jeg?

Hans.

Du fik dem først rost i udlandet. Ti derfra må det komme, skal det slå til her. Det skete også i en grad, som gjorde dig sælv betænkelig. Men du taug. Det blev en dyr fortielse – for dig sælv og for staten.

Ravn.

Hvordan fanden har du fået det at vide? – Fy, for en stærk cigar! (*Hiver den.*)

Hans.

Nu venter jeg intet mindre af dig, æn at du går op i rigs-dagen og tilstår, hvad del du har haft i den hele ulykke, –

Ravn.

Jeg mener, du er –!

Hans.

– tilstår, at det er en skam, at du ikke har gjort det før, –

Ravn.

Men, Hans?

Hans.

– ber de andre om at gøre det samme, nemlig tilstå, at de har taget fejl, og at de har ventet altfor længe med at sige det.

Ravn.

Vi skal klæde os nøgne?

Hans.

Kall det, hvad du vil; men gøres må det.

Ravn.

Er dette «den unge slægts ny system»? Hvad?

Hans.

Ja, spøg nu ikke; ti med tilståelser må det begynne, –

Ravn.

– Vær så artig! –

Hans.

– og vil ikke *du*, så skal jeg hjælpe dig.

Ravn.

Er du rasende?

Hans.

Jeg aftrykker dine artikler fra den gang; jeg har funnet dem. Deres indflydelse har jeg historisk gåt efter; jeg skal oplyse derom – og om forfatterens navn.

Ravn.

Men har du da slæt ingen pietet?

Hans.

Jo, for noget højere æn dig. Nu må du vælge!

Ravn.

Jeg mener, du er gåt fra forstanden! Vil du for ramme alvor tvinge mig til at gøre mig til nar?

Hans.

Så det kaller du det? Nej, den, der begynder som en entusiast og ænder med halvt i spøg og halvt i alvor at forråde alle sine idealer, – ham kaller jeg en nar, og der er mange nok af dem omkring os. Men skal vi op af denne forkrøbling (og store begivenheder hænter os ikke op; ti vi har ingen), så må vi holde det allerskarpeste regnskab.

Ravn.

Dette kan du ællers ha' ræt i.

Hans.

Vi har fred og lejlighed til det; og kan vi rydde op og kaste ud fordomme og slendrian, så kan også vi komme i fortroppen. Vil vi ikke, så taber vi alt; ti vi har intet andet vilkår.

Ravn.

Dette trode også jeg, da jeg var ung.

Hans.

Ja, er dette umuligt, så er de små staters tilværelse umulig. – Derfor væk med de falske systemer, gamle og ny! Fræm med tilståelserne! Ingen frygt, hverken for familje, skandale eller brud på pietet! Leve den ærværdige sanhed, det oprigtige arbejde!

Kampe (*træder in*).

Hvor I ser storartede ud? – Hvad er på færde? – Og hvorfor er du her? Jeg trode, du var på rigs-dagen.

Ravn.

Vi har en times hvil.

Kampe.

Er der da hændt noget, siden du –? (*Stanser.*)

Hans.

Jeg skal sige det.

Ravn.

Nej.

Hans.

Jo. Véd du, at det er papa Ravn, som i sin tid –

Ravn.

Men, Hans!

Hans.

Jeg har ingen pligt på mig til at tie. Og nu skal her tales.

Kampe.

Hvad er det?

Ravn.

Å, det er en fandens historie, er det, – og han der er en rasende fusementast, en tosset idealist, en uforbederlig skandalmager.

Kampe.

Nå da?

Hans.

Det var ham der, som i sin tid fik systemet rost i udlandet, og som derved voldte hele ulykken.

Kampe.

Hvad siger du? Ravn? Det var dig?

Hans.

Det var ham, – ingen annen! Han har pent tiet med det i alle disse år. – Og nu, da der ændelig er lejlighed til at gøre det godt igæn, vil han bli' borte fra afstemningen.

Ravn.

Ja, det vil sige, en tale eller en stæmme fra eller til er ikke hoved-sagen; ti systemet faller så ikke alligevæl – denne gang.

Hans.

Jo, forhandlingen er just hoved-sagen. En sag skal forhandles slig, at vi moralsk og intellektuelt vinner et stykke fræm på den.

Og nu siger jeg til Ravn: Gå op i rigs-dagen, bekæn din skyld, opmuntre de andre til at gøre det samme, dette er den eneste vej, hvorpå vi kan komme ud af det uføre, hvori vi stikker: – fræm med tilståelserne!

Kampe.

Ravn, – dette skal du gøre.

Ravn.

Å, gå pokker i vold! Sligt sentimentalt snak.

Hans.

Kanske det hjælper lidt på sentimentaliteten, at jeg i morgen offentliggør, hvad du ikke vil tilstå i dag.

Ravn.

Ja, har du hørt sligt! Hvad er dette for en ungdom?

Kampe.

Vi har været for løje i vor tid; nu er disse kanske lidt for skarpe.

Ravn.

Han ruinerer sig, som du har ruineret dig; bare lidt annerledes. – Ja, nu må jeg gå. – Har du en cigar? – Nej, det er sant, de var for stærke. – Farvæl så længe.

Bægge.

Farvæl.

Hans.

Taler du så?

Ravn.

Å, jeg går ikke og proklamerer forud, hvad jeg gør. – Fusentast! – (*Går til venstre.*)

Kampe.

Nej, at han –! (*Stanser.*)

Hans.

Ja, der kan du se? Sælv de, som går for at være fritalere blant os, er lige så fejge, lige så usanne som de andre; de har det bare på en annen måde. – Her må politi til!

Kampe.

Ho, ho! –

Hans.

Kære, hvæm er det?

Kampe.

Hvad for noget? Karen! –

Hans.

Nej, hvorledes ser hun ud?

Kampe.

Hun må være ble't –!

Hans.

Nej, hvad er dog dette? – Gå lidt til side! – Karen! (*Hun blir synlig fra højre.*)

Tredje møde.

De forrige, Karen (uden hat og ællers, som hun kan have rejst sig fra sengen eller sofaen efter det anfald, hun havde).

Karen.

Ingen må se mig. – Jeg listede mig hid. – Mor trode, jeg sov. – Lad os skynde os, Hans!

Hans.

Hvorhen?

Karen.

Bort, ... rigtig langt bort! Kom nu!

Hans.

Ja.

Karen.

For jeg vil ikke mere være hjemme. Nej, jeg vil ikke.

Hans.

Nej.

Kampe (*gør tegn til Hans, idet han peger først på hende, så på sig, så i rætning af hendes hjem og iler*).

Hans.

Du er syg?

Karen.

Ja, jeg er syg; – for jeg har ondt her ... men især her ... å, så ondt, så ondt, så ondt. – Å, denne strid! –

Hans.

Men så skulde du vente, til du blev frisk?

Karen.

Nej, jeg blir ikke frisk hjemme. Nej. – De siger, jeg mangler søvn. Men det er ikke det! Nej, – jeg har vidst så længe, hvad det er. Men jeg har ikke villet sige det. Til dig kan jeg sige det; men der må ingen høre det?

Hans.

Ingen!

Karen.

Husker du, da vi var børn og rode bort sammen?

Hans.

Ja.

Karen.

Kan vi ikke gøre det nu igæn, du? Kom!

Hans.

Karen!

Karen.

Det var dejligt, at du tog min hånd. Nej, hvor det var godt! – Det var, som da vi var børn. Det tænker jeg på hver dag. Gør ikke du også det?

Hans.

Karen!

Karen.

Bare vi ror langt, langt bort, så blir det, som det da var. Det er det, jeg har tænkt på! Men det må du ikke sige.

Hans.

Nej. Men skulde du ikke ville hvile lidt? Du er træt.

Karen.

Langtfra! Bare hovedet sådan, ... det var godt, å så godt! – Nu har jeg det roligt, Hans.

Hans.

Har du?

Karen.

Ja. – For jeg har haft det ondt. Å denne strid, denne strid!

Hans.

Stakkels Karen! – Men skulde du ikke hvile?

Karen.

Jeg hviler nu.

Hans.

Men sæt dig, så hviler du bedre!

Karen.

Kanske. Men husk på, at vi må bort.

Hans.

Straks! – Her kan du sætte dig.

Karen.

Nej, du må sætte dig først.

Hans.

Ja. (*Sætter sig.*)

Karen.

Og jeg vil sidde her. (*I sofaen.*)

Hans.

Så! (*Han slipper ikke hendes hånd.*)

Karen.

Nej, hvor det var godt! – Stakkars mor!

Hans.

Skal vi sende bud på mor?

Karen.

Nej. – Stakkars, stakkars mor!

Hans.

Ja, hun er god.

Karen.

Å, denne strid, Hans! Holder du af mig?

Hans.

Jeg har aldrig holdt af nogen annen.

Karen.

Har du ikke; det var snilt. – – Men hvorfor begynte du da denne strid? – Å,

Hans!

Hans.

Du var jo enig med mig i det før?

Karen.

Det går ud over os kvinder.

Hans.

Kære!

Karen.

Det var stygt af dig, Hans.

Hans.

Karen!

Karen.

Å, så stygt – så stygt –

Hans.

Hun sover.

Frederik (*viser sig i baggrunden, ilende. Hans stanser ham med et tegn*).

Karen.

Hvad er det, Hans?

Hans.

Jeg trode, du sov? – Har du det ikke godt?

Karen.

Jo, – godt. (*Stilhed.*)

Frederik.

Sover hun?

Hans (*gør bekræftende tegn med hovedet*).

Frederik.

Gud ske lov! (*Kommer sagte nærmere. Giver bægge hænder ud mod Hans, som giver sin ledige mod ham.*)

Karl Ravn (*fra venstre*).

Kom hen i rigs-dagen! Farbror Frederik vil –

Bægge (*har vændt sig mod ham*).

Hys!

Karl Ravn (*som har stanset og ser Frederik Riis*).

Du her? – Hvad er det?

Bægge.

Hys!

(Tæppet faller.)

FEMTE HANDLING

I general-direktørens kontor i hans hjem ved sjøen.

Første møde.

Riis (*følger med megen høflighed en man til dørs og ud. Han kommer langsomt in igæn og stiller sig op med vidt spredte ben*).

Så hs. excellence tviler! – Jeg har anet det. – Hans øjne spurte tydelig, – om ikke også jeg i grunden tvilede. (*Drager benene hurtig sammen, går.*)

Tvile! Ja, tvile! Hvad er der i verden, hvorpå en ikke kan tvile?

På kontoret det samme. Nøjagtig de samme øjne. De har gåt god for systemet, de karle. Nu er de i knibe. De har tabt sin egen tro – og tærer på min. Blodsugere! Hvor er de, som støtter mig? Jo, Larssen. Han tror! Men når en så grunmuret, nøjagtig natur som Larssens kan tro, ja, så må der, min sjæl, være noget ved det. *Der må!*

Jeg tvilede straks, – jo, jeg gjorde! Det syntes mig altfor stort –; men de andre var blevne sikre, – og de gjorde mig sikker igæn! – Det er i grunden de andres skyld altsammen! – Jo, det er! – Vist så, ingen snak om det!

Det hele blev jo en national-sag, før nogen vidste ordet af. At *tro* blev en vane, og så trode vi, allesammen, og lo ad tvilene! – Det var en dejlig tid! Ak ja! –

Og så? Så kommer der en liden fyr fra Amerika, og han slår sig sammen med en gammel dranker, – mere skal der ikke til! – det er et rent æventyr! Al kloroformering nytter ikke længer, der blir kamp, og af kampen rystes trosvanerne, interesserne, det hele land kommer i sjø-gang, – – og når det er over – – står jeg der som «broen over det tørre land!» (*Drager benene hurtig sammen.*) Det er en pokkers vane, jeg der har lagt mig til!

Men hvad skal jeg nu? Fortsætte? Lade som ingen ting? Umuligt. Disse fordømte øjne forfølger mig. Dersom jeg sælv trode – –! Larssen tror. – Men når Larssen tror, må der være noget at tro på! Jeg har jo også bevist, at der er. Jo, jeg har, – ingen snak om *det!*

Larssen er så hel. Larssen tror på sig sælv, Larssen, – det er kunsten. Ja, det er hele, hele, hele kunsten.

Hvorfor djævelen kan jeg ikke det?

Det er jo jeg, som har lagt beviserne til rætte for Larssen, de samme, som han tror på! – Ja, men *jeg* tror ikke længer på dem ... Nej ... jo ... nej ... jeg tror ikke ... ikke rigtig ... Der er noget ... – Se, nu står jeg sådan med benene igæn!

«Broen over det tørre land!» ... Jeg synes, folk ser på mine ben, siden dette stod i avisen. (*Drager dem hurtig sammen, går.*) Å, dersom jeg havde nogen, – som trode på mig! – Kamma! – Hun da! – Mener det godt; – (*Sukker.*) – men ... Marie! Ja, *du* havde nu været den rætte! Hvad havde jeg så brydt mig om alting! Du var så klog, så stærk ... du holdt mig fast. Det vilde ikke være kommet til dette! – Ti det er denne slægt, denne fordømte slægt, som har hvirvlet mig væk, denne entusiast-bande, som har svindlet op hele samfunnet. *Der* er skylden både før og nu! Først fik de strømmen hid, – og pludselig hjælper de til at lede den væk igæn! Her står jeg! (*Drager benene hurtig sammen. Går med meget tætsluttede ben.*)

Gud bevare ethvært menneske for at falle i hænderne på entusiaster! De er de troløseste, nogen kan holde sig til, – og det kaller de oven i købet ærlighed!

Sælv mine egne børn ... Frederik! Ak, Frederik! Han forfølger mig med øjne som et sygt dyrs. Han tviler, han også, ... og jeg kan ikke hjælpe ham! – De har

forgiftet ham! ti hans natur er i slægt med deres, de troløse, de tyve! – Hvordan er jeg også kommen sammen med dem? Det er dette, som er mit livs ulykke, inne og ude! (*Det banker.*) Gud ske lov, at der kommer nogen! – Det er forskrækkeligt at være alene på denne måden. – Kom in!

Annet møde.

Larssen. Frederik Ravn. Riis.

Riis.

Larssen! Er det Dem! Det var rigtigt af Dem! Det var just Dem, jeg trængte til! – Nå, rigs-dagen har jo delvis været imod os. Men – ikke i principet, Larssen.

Larssen.

Ikke i principet.

Riis.

En man, som arbejder, har stærke forbindelser, gode Larssen, og når man så har en sag, – en sag, som man *tror* på –!

Larssen.

– Ja, – derpå kommer det an! –

Riis.

– *Derpå!* (*Opdager Frederik Ravn, som er inkommen bag den andre.*) Du? – Du her?

Ravn.

Ja, hvorfor ikke?

Riis.

Og derom kan du spørge? Du, som offentlig –? Nej, dette går for vidt!

Ravn.

Ja så? Jeg synes just, jeg har større ræt til at komme her nu æn før.

Riis.

Virkelig? Nej –

Ravn.

Nu er vort forhold sannere. – Men bevar's, vil du ta' det højtideligt, så kan jeg

gå.

Larssen.

Det er mig, som har tilladt mig at bede hr. kanalinspektøren om at følge mig hid.

Riis.

De, Larssen? – Hvad vil det sige?

Ravn.

Vi har konfereret, Larssen og jeg, om, – ja, du skønner om hvad.

Riis.

Nej.

Ravn.

Ikke det? – Nå, lad os så lægge papirerne frem! Der er kommet tvil i lejren, skønner du, – og vi ønsker din afgørelse. – Kan vi sætte os?

(Vil udvikle nogle papirer.)

Riis.

Du vil åbne et slags forhør over mig?

Ravn.

Ja, det sa' jeg Dem jo, Larssen, at slig vilde han tage det.

Riis.

Hvad skal det sige?

Larssen.

Jeg stolte på den humanitet, ... den overbærenhed, som De altid har vist, hr. general-direktør ... Deres upartiskhed ...

Riis.

Hvad gælder det så? Er det noget, som De, specielt *De*, gode Larssen, vil høre, – så véd De jo, hvor jeg er at finde.

Ravn.

Det er et dissens-punkt, skønner du.

Riis.

Jeg ønsker hr. Larssens udvikling.

Ravn.

Betyder det, at jeg skal gå?

Riis (*efter nogen betænkning*).

Du er min hustrus bror, – og om du har glæmt det, så bør jeg – for hennes skyld huske det.

Ravn.

Overmåde smukt!

Larssen.

Der kænner jeg Dem igæn, hr. general-direktør! – Jeg har aldrig set Dem annerledes. – Derfor er det, jeg våger at tale åbent til Dem.

Riis.

Ja, gør det, Larssen! Vi to har jo altid holdt sammen.

Larssen.

Det har vi, hr. general-direktør! Det har været mit livs stolthed. Ti i Dem – jeg må få lov til at sige det har jeg set en man, en man, som har stået på toppen af det, vi tør kalle tidens ingeniør-viden.

Riis.

De har altid overvurderet mig, Larssen.

Larssen.

Og så har De alligevel været så venlig ... Ja, jeg har – jeg må få lov til at sige det; ti jeg er usædvanlig ... hvad skal jeg kalle det? ... bragt uden for det sædvanlige ... jeg har haft en grænseløs tillid til Dem, hr. general-direktør!

Riis.

I lige måde, gode Larssen.

Larssen.

Jeg takker Dem overmåde, ... men det er ufortjent.

Riis.

Aldeles ikke!

Larssen.

Undskyld! Ti dette véd jeg bedre. Jo! Jeg er ikke den faste man. Jeg har altid behøvet støtte. De, i Deres overlegenhed, véd ikke engang, hvad sådant skal til!

Riis.

Sig ikke det, Larssen!

Larssen.

Jo! Er det nogen ting i verden, jeg har beundret, så er det den sinns-ro, De altid havde, når jeg var undergravet af tvil.

Riis.

De –?

Larssen.

– At De har kunnet samle oppositionen så at sige i Deres eget hus! ... Denne smilende sikkerhed ... ja, smilende, virkelig smilende! – Således er det at tro, sa' jeg til mig sælv.

Riis.

Men sig mig, Larssen, – – tror ikke De?

Larssen.

Jeg vil være oprigtig, hr. general-direktør.

Riis.

Det er De altid, Larssen.

Larssen.

Ja, d. v. s. så langt, som en formår at være det. Ti jeg har ofte ikke vidst, hvad jeg var –, – om jeg trode eller ej.

Riis.

De, Larssen?

Larssen.

Men da samlede jeg mig ved at se på Dem, hr. general-direktør!

Riis.

På mig? (*Glæmmer sig helt.*) Det skulde De ikke have gjort, Larssen!

Larssen.

Gud, hvorfor ikke, hr. general-direktør?

Riis (*i full sælv-forglæmmelse*).

Nej, – for jeg trode på Dem, Larssen.

Larssen (*forfærdet*).

På mig! – De?

Ravn.

Dette begynder at blive morsomt.

Riis.

Nej! – Å – nej! – Dette var det værste! (*Løber over.*) Er De da rent ud en bedrager, menneske!

Larssen.

Hvad er det, De – De – De siger?

Riis.

Hvad kaller De det, at inbilde folk, inbilde mig, at De tror, hvad De *ikke* tror?

Larssen.

Trode jeg ikke? Vist trode jeg!

Riis.

De gjorde pokker! – De trode på mig.

Larssen.

Det vil sige, det ene i det andet, – ja, som det plejer at gå i verden.

Riis.

D. v. s. det ene løgn med det andet!

Larssen.

Løgn, hr. ge-general-direktør? *Nej, jeg* har trot! Men *De* har nedbrudt min tro!

Riis.

Jeg? Blir De oven i købet rent binde-gal?

Larssen.

De har i det store jærnbane-møde i Paris –

Riis.

Det sludder! Kan den misforståelse vill-lede et menneske, som har bare en smule forstand?

Larssen.

Siger De, at jeg ikke har en smule forstand?

Riis.

Nej, at jeg har ladet mig således narre!

Larssen.

Narre? Det er nok en af os! Deres ny system –

Riis.

Mit? Det er ikke mit.

Larssen.

Hvis er det, når det ikke er Deres?

Riis.

Det var brugt i det praktiske liv længe før mig.

Ravn.

Det er sant!

Larssen.

Men det er jo dog Dem, som har inført det?

Riis.

Jeg? Er jeg regering? Er jeg rigs-dag? Kan jeg inføre noget sådant?

Ravn.

Udmærket!

Larssen.

Men det var dog... det er dog ... det kom dog fra de kommissjoner, hvori De –?

Riis.

Udnævnte jeg kommissjonerne? Eller var jeg hele kommissjonen?

Larssen.

Nu hører alt op!

Ravn.

Udmærket! Bravo!

Larssen.

Ja, ... men ... det var just ... *overslagene*, som vill-ledede!

Riis.

Det var ille! Ti overslagene er af Dem, Larssen, af Dem og kontoret! Har De glæmt det, så står det i hvær instilling.

Larssen.

– Til-til-sist er det altså *jeg*, som ... som er skyld i det hele?

Riis.

Ja, jeg er det, skam, ikke!

Larssen.

Og jeg, som stolte så på Dem!

Riis.

Ja, derom har jeg, pine-død, ikke bedt Dem!

Larssen.

Dette sprog! Dette væsen!

Riis.

Ja, *det* er «sant», *det* er intet bedrag; det kan De være vis på! Er det ble't på moden, så kan jeg også være på moden!

Gå nu, Larssen, eller jeg kan blive så «san», at jeg kaster Dem ud!

Larssen.

Farvæl, hr. ge-general-direktør! (*Går.*)

Ravn.

Jeg tror, jeg kan ta' til mig papirerne. Vi får vist ikke noget brug for dem.
(*Samler dem.*)

Riis.

Nej, gå til Bloksbjerg med det altsammen!

Ravn.

Dette kan jeg like. Det er så hyggeligt ændelig en gang at komme på bunden af et menneskes væsen.

Riis (*stanser, studser*).

Jeg har længe nok været den tålmodige. Men hvad skulde det nytte til her?

Ravn.

Nu – således! –

Riis (*uden at høre ham*).

Jeg må skaffe mig luft, jeg også!

Ravn.

Gør det hæller, som jeg har gjort det.

Riis (*stanser*).

Hvorledes?

Ravn.

Jeg har gjort hel, full tilståelse. Gak hen og gør det samme!

Riis.

Jeg har intet at tilstå.

Ravn.

Å! Således! – God morgen!

Riis.

Tilstå? He! Er han gal? (*Ravn er gåt.*) Nu får jeg slutte alle mine sammen om mig, ænten de sælv vil eller ej. – Hvæm er der? – Du? –

Tredje møde.

Riis. Fru Riis. (Lidt senere) Frederik.

Riis.

Du også? – Hvorfor græder du? Hvad er det nu igæn? Jeg har liden tid og er lidet oplagt.

Fru Riis (*græder*).

Fre-de-rik ...

Riis.

Nu? Hvad han? Hvad han? –

Fru Riis.

– har sagt mig alt. (*Græder.*)

Riis.

Hvorom alt! Hvad skal dette sige? (*Frederik kommer.*) Du også? Hvad er det?

Frederik.

Om Anna, far.

Riis.

Se så! Ja, kom ændelig med alt på én gang. I har truffet det rætte øjeblik!

Fru Riis.

Der kan ikke være tale om andet, kære Riis, æn at nu må Frederik rejse efter hende straks!

Riis.

Nej, dette går over alle grænser! Ikke af stedet! Har Frederik pligter mod alle mulige mennesker uden mod mig? Jeg kan ænda bære hans forræderi –

Frederik.

Hvad for noget?

Fru Riis (*samtidig*).

Riis.

Riis.

Ja, i dag taler også jeg «sant»! – Jeg kan bære det, så længe det bare er kært af mig. Men en rejse nu – vilde ligne en flugt fra det synkende skib. Aldrig i verden tilsteder jeg det.

Frederik.

Så rejser jeg uden tilladelse.

Fru Riis.

Men, Frederik –!

Riis.

Ja, du kan prøve! – Nej, sådant har dog væl næppe mødt en man før!

Fru Riis.

Vær nu kærlig, Riis!

Riis.

Å, bliv mig fra livet med dit kærligheds-vrøvl!

Frederik.

Nej, nu vil jeg også –

Riis.

I er i komplot! Og det udgår alt fra jeres ulykkelige familie.

Fru Riis.

Altid skæller du på min familje!

Riis.

Er det kanske ikke fra den, at al min ulykke stammer?

Å, jeg ulykkelige menneske, som er kommet op at sejle i samme båd! Hvad har jeg ikke gjort for at holde ligevægt? For at holde, i alle fall den *ydre* væl-anstændighed? – Og nu –? Da alt styrter sammen, kommer også mine egne børn, ført af moderen. Den ene kaster sig i min værste fiendes armer –

Fru Riis.

– Men hun vidste jo ikke, hvad hun gjorde –

Riis.

Den andre i en skøges.

Frederik.

Nu skal du gå ud, mor!

Fru Riis.

Frederik! Tilgiv ham! Han har det så ondt! Riis, jeg har aldrig set dig sådan!

Riis.

Nej, det har du ikke! Men når en man hele sit liv har gåt tålmodig og vasset i det ulideligste vrøvl – –, så én eneste gang! – må også jeg få sige, hvad jeg mener!

Fru Riis.

Nej, dette mener du ikke, Riis! Det véd jeg.

Riis.

Jo, jeg mener det! Jeg mener, at du har taget børnene fra mig –

Fru Riis.

Jeg?

Riis.

Du og dine, – ja, så at sige, lige fra før de blev født.

Fru Riis.

Søde Riis, jeg kan ikke for, at børnene ligner på min familje. (*Græder.*)

Riis.

Å, havde du ikke holdt mere af den æn af mig, så havde ungerne væl også lignet mig mere æn den.

Frederik.

Nu, mor, skal *du* gå! – Kom nu!

Fru Riis.

Du skal ikke tale med far uden mig.

Frederik.

Jo, jeg skal. (*Fører hende.*)

Fru Riis.

Frederik!

Frederik.

Jo, jeg må!

Fru Riis.

Men Karen? Jeg skulde jo også –

Frederik.

Jeg skal tale om Karen.

Fru Riis.

Men vær snil! Husk, hvad han nu har at stå i!

Frederik.

Søde, dejlige mor! (*Omfavner og kysser hende, fører hende ud, kommer igæn.*)

Fjærde møde.

Riis. Frederik.

Riis.

Jeg ønsker ikke at have nogen samtale med dig.

Frederik.

Men jeg ønsker det. (*Tager et brev fræm.*)

Riis.

Jeg håber, du har forstået, at mit tålmod har taget slut.

Frederik.

Også mit. Derfor skal du nu her høre noget.

(Tager et brev udaf et annet.)

Riis.

Jeg vil heller ikke høre noget fra nogen annen. Gå!

Frederik.

Det er fra en, som hedder Marie.

Riis.

Marie?

Frederik.

Så står der under. Jeg har aldrig set hende. Men hun er Annas moster, og brevet er til Anna.

Riis.

Marie?

Frederik.

Du kænner hende, ja. – (*Læser:*)

«Din Mor, kære Anna, skriver mig til, at du ælsker Frederik Riis, general-direktørens søn, og at han tilbyder dig ægteskab.» (*Holder inne. – Taler.*)

Undskyld! Jeg må *(Fortsætter.)*

«Hans far har engang tilbudt mig ægteskab. Desuagtet lod han mig sidde for at gifte sig rigdom og forbindelser til.»

«I sådant er der arv, min pige! Vogt dig for hans søn! –» *(Taler.)* Vil du læse videre?

Riis.

Nej.

Frederik.

– «I sådant er der arv»! – Desværre jeg har følt det. Men så takker jeg nu for, at morsarven er større.

Jeg rejser efter Anna. Jeg vil ikke for hin pris gøre karriere. Det kunde så læt ændre i et uholdbart system.

Riis.

Min søn!

Frederik.

Jeg véd, at jeg – for ikke længe siden – hæller skulde have ladet mit liv æn blive nødt til at have en slig samtale med dig. Jeg må bort – også af den grun, at oftere kan jeg ikke.

Riis.

Frederik! – – –

Frederik.

Mishandl ikke mere mor!

Riis *(hviskende).*

Hvad siger du?

Frederik.

Mishandl ikke mer mor! – Du har begynt med at bedrage henne.

Riis.

Men, Frederik –!

Frederik.

Hun véd det ikke. Ti du har dækket det ved på din måde at være omhyggelig

og venlig. – På din måde. Mor forlanger så lidt; hun tror alt godt. –

Hvad kunde der være ble't af mor, hvis du ikke havde vill-ledet hennes hjærte, stanset hennes vækst? ... Når hun ikke er gåt til grunne, så er det, fordi der er en stærk, sund slægt i henne.

Det var først, da jeg sælv blev prøvet, at jeg opdagede mor. Karen ligeså. – Å, du skulde have lært os at tro på mor! Hun er i sin uskyld, i sin uudvikling det dejligste, jeg véd, mor! (*Riis bevæges.*)

Vær god mod mor! Vær det, far!

(*Faderen kommer til ham. De faller hværandre om halsen.*)

Frederik.

Tak for, hvad du har gjort for mig! Mod mig har du været god!

Riis.

Jeg har tænkt at gøre det bedste. (*Bevæges.*)

Frederik.

Jeg véd det. – Men tag det nu noget annerledes! – Begyn med Karen!

Riis.

Ja. (*De slipper og tager hværandres hænder.*)

Frederik.

Tak! – Denne stund tror jeg engang drager mig hjem igæn. (*De omfavner atter hværandre. Stilhed. Da de har sluppet:)*

Nu får jeg først se til at blive noget.

Riis.

Du rejser ikke nu?

Frederik.

Ikke straks. Far, kan jeg bede Karen komme in til dig?

Riis.

Ja.

Frederik (*åbner døren for Karen og går*).

Femte møde.

Riis. Karen.

Karen.

Du må ikke blive ond på mig, far; – jeg vilde bare bede dig, – om jeg måtte få lov til at ta' bort.

Riis.

Du også, Karen!

Karen.

Jeg har meldt mig til en lærerinne-post, – og jeg tror, jeg får den.

Riis.

Du lærerinne! Hvorfor det?

Karen.

For det er det eneste, jeg kan, – hvis jeg kan det.

Riis.

Det behøver du jo ikke.

Karen.

Jeg behøver at føle mig selvstændig.

Riis.

Er du ikke selvstændig her? Gør du ikke, hvad du vil!

Karen.

Jeg gør slæt ingen ting. – Og så – *(Stanser.)*

Riis.

Og så?

Karen.

– trænger jeg at arbejde nu.

Riis.

Men det kan du jo gøre her hjemme.

Karen.

Mor er så flink, så der ligesom ikke blir plads for mig. – Desuden ... ja, jeg har jo aldrig rigtig fåt tale ud.

Riis.

Nu kan du tale, Karen.

Karen.

Jeg kan ikke være hjemme. (*Brister i gråd.*)

Riis.

Det skal blive bedre. Jeg forsikrer dig, det skal blive bedre.

Karen.

Far, lad mig få ta' bort.

Riis.

Som du vil. – De forlader mig allesammen. (*Han er bevæget og sætter sig.*)

Karen (*hos ham på knæ*).

Ingen forlader *dig*. Vi forlader bare det, som ikke er rigtigt.

Riis.

Å, Karen!

Karen.

For din skyld kan jeg nu gøre meget. Mor har lært mig det.

Riis.

Så gør jeg jo også dig ulykkelig.

Karen.

Når år er gåt, får vi se.

Riis.

Når år er gåt ... Da er der ikke mere igæn af mig. De tar jo både min ære og mit arbejde.

Karen.

Når år er gåt, ser du kanske annerledes. Alt vil ingen ta' fra dig.

Riis.

Jeg forstår dig; du tror ikke.

Karen.

Bliv ikke vred, far; men tror du sælv?

Riis (*rejser sig*).

Ja! (*Karen rejser sig. Riis sætter sig igæn.*) Gå nu, Karen! (*Hun går.*)

Sjette møde.

Riis. Fru Riis.

Fru Riis (*stikker hovedet in fra højre*).

Er du alene nu?

Riis.

Ja, min pige; nu er jeg alene.

Fru Riis (*kommer*).

Det skal du ikke være så nedslagen over, Riis'en min. For sådan går det jo enhver ædel og stor man. Det er, for at hans tro skal prøves, det, ser du, – og så hans kærlighed.

Riis.

Ånej, ånej, ånej!

Fru Riis.

Har du det så ondt? – Bare jeg nu forstod at trøste dig; men en kone er jo bare det, som mannen har gjort henne til, og det er stundum ligesom ikke nok.

Riis.

Du siger undertiden, – ja, vi skal ikke snakke om det nu. Å Gud, ja! – Ja, ja, ja, ja! –

Fru Riis.

Det er også en så underlig tid. Ingen ting står rigtig fast mere.

Riis.

Det er en tvilens tid, en overgangens.

Fru Riis.

Men er da ikke enhver tid i grunden en overgangens? Enhvær tid har jo sit system –

Riis (*springende op*).

Nævn ikke det ord! – Om forladelse! Hav tålmod med mig! Det skal blive bedre; jeg forsikrer dig!

Fru Riis.

Kære, du må ikke tro, at jeg misforstår dig.

Riis.

Nej, du tror, du. – Du er den eneste.

Fru Riis.

Æn du sælv, da, Riis? – Så længe en er sikker i sig sælv, kan ingen annen nå til; det er sant, det. –

Hvad er det, Riis'en min?

Riis.

Jeg vil gå ... jeg vil ... ja, hvorhæn? – Jeg har ligesom ingensteds at gå hæn.

Fru Riis.

Æn til stranden da? Havet? Der er noget så uændeligt ved havet, er der. Finner ikke du det, Riis'en min?

Riis.

Jo, – jo ganske vist. Ja, så går vi til – havet.

Fru Riis.

Ja, jeg går med dig. *(Tar hans arm.)*

Riis.

Ja, så – så går vi!

(De går.)

(Tæppet faller.)